Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 17 АПРЕЛЬ, 1990 ШУ. ★ № 45 (7859). ★ Мах 3 кап.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Сунженски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза хьайбай боахама доал де атта дац. Цкъа-дале, дикка чIоагIъе езаш я доакъара база, шозлагI-дале, фермашкара доахан унахцIена дац, кхозлагI - дале, дукхача шерашка цу даькъе хиннача кхоачамбоацараша наькха къахьегамцара безам лаьгIбаьб.

Дале а, соахка овсаре къахьийгар колхоза хьайбаш леладераша, паччахьалкхенга дулхи шурен дохкара планаш кхоачашйир.

Хьалхарча квартале, план 240 тонн йолаш, В. И. Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша, дIачуеннай 260,4 тонн шура. Цул лакхагIа хьокхам болаш районе шн боахам мара бац. Хьалха я «Победа» яхен XIX партсъезда цIерагIен колхозаш.

ТIехкхоачашъяьй колхоза дулх дохкара план а. Из дIачуденнад лаьрхIачул 2,4 тонн дукхагIа. Соахка шера хьалхарча кхаь бетта из хьокхам тоъал лохагIа бар.

Кастта фермашка хьакхахьа доладергда баьццара доакъар. Цу гIулакхага чIоагIа сатувсаш ба укхазара хьайбаш леладераш. ТIаккха сихха тIакхета йоалалургья шура. Цхьабакъда, тахан а во лелац цу хьакъехьара гIулакхаш. ХIара кхсабача Iаттагара дийнахьа юкъера лаьрхIача ялх килограмм шура йоакхх. Из во хьокхам бац, нагахьа санна хIанз а цхьадола доахан дахка доацалга, доакъар эсала долга теркалдича.

ГаргагIертай КПСС XXVIII съезд. Цу лоархIамеча форума сийленца накъаяха гIерт республика дукха а къахьегама коллективаш. Майрра ала йиш я. Сунженски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладераш царца ба, аьнна.

Деша дай бац

Бакъда, бIарча хьанийцача шурен дулхи дохкача даькъе Сунженски районе этта хьал дика дац. Цхьадола боахамаш карарча шера геттара юхадаьннад. Масала, царех я ЦIеча Эскара цIерагIа колхоз.

Соахка кIезига яздаьдац оаха укхазарча фермай болхлоша доахача толамех. Цхьабакъда, хIанз цар адресагIа критика ца йнча далац.

Шера хьалхарча дийнахьа денз гучадаьлар укхазара хьайбаш леладераш цу хьокхамга кхача гаьна болга. Апрель болалуча дийнахьа ерригa цар екха продукци 281,1 тонн мара хиланзар. ТIадиса декхар — 28.9 тонн.

ТIаккха малагIа сурт дар укхаза соахка, шера хьалхара кхо бутт чакхбаьннача хана. Из дог гIоздоаккхаш дар. Цу хана колхозо паччахьалкхенга екхаяр 378.2 тонн шура, вешта аьлча, хIанз екхачул 97.1 тонн дукхагIа.

ЛоархIабаьбац колхозхой дулх дохкара планах а. ДIа ца луш 1,7 тонн тIадисад из.

Хьагучох, беррнга низ тIабахийта безаргба укхазарча хьайбаш леладерий гIулакх бокъалгахьа даккхара.

ПЕРЕСТРОЙКЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

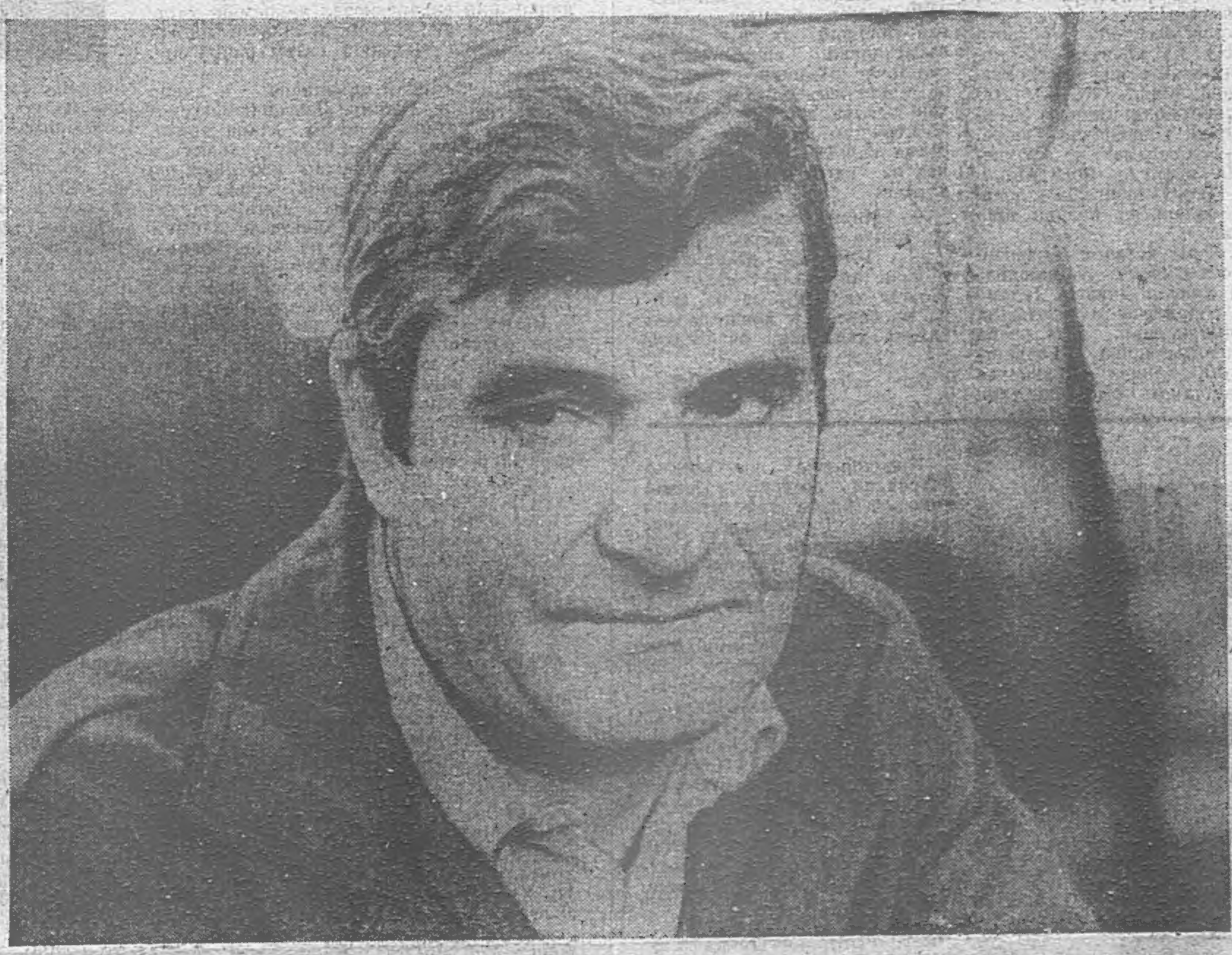

Хьехамча

Грозненски «Нефтемаш» заводерча дукхача болхлоша, ишта кулгалхоша чIоагIа лоархIаш сийдеш ва фрезеровщикий бригадир Маскуров Мувса. Тха предприятерча производственникех эгтара дикагIа лоархIачарех цаI, тешаме новкъост, говзанча - профессионал, аьле лоацца характеристика лу цар цуна. Мувсайна де хьакъ а долаш, деш тешал да из. Духхьал ший болх дика дIабахарах доккхалдеш а кхоачамбеш а вац из. Дукха къахьег цо шоай нормех лоархIа ца беча машинашъерашца, къонача болхлошца. Камаьрша дIайовзийт ший а яхье хьалхалаттарий а опыт, дикагIйола балха методаш. Балхах дог ийкха харцахьарча наькъа тIа бовла тарлуча болхлошта юкъе кхетама болх бу. Ишта вола М. Маскуров цхьоалагIча цехе меттел, ерригача заводе а дикагIвола кагирхой хьехамча лоархIаш ва. Цо балхах кхетабаь гонзанчаш предприятерча цехашка хьнаре къа а хьегаш, башха-дика производственни толамаш доахаш ба. Царех доккхал ду цо. Цхьа шу дIадодац цаI е шиъ цо фрезеровщик ца кийчвеш. ХIанз Мувсас фрезеровщика говзал Iомаеш ба С. Шулинини Н. Сурикиеви. Уж шиъ шоай балхах Iалальмате дика кхеташ воагIа.

Машинашъеча профессех цхьаккха тайпа балха говзал а йоацаш, хIанзчул дийтта шу хьалха къахьега волавелар М. Маскуров «Нефтемаш» заводе. Духхьашха тамашийна хетар цехера низ бола фрезерни, токарни станокаш. Цар тIа дошув санна къегаш йола кIай оатхалаш хьаеш болча машинашъерех чIоагIа хьагар. Цхьа ди доагIаргдийхьогI, цар санна аз болх бергболаш, аьнна хеталора. Балхацарча безамо юхайоах цун уж уйлаш. Со санна нах беце цехе къахьегаш бараш, яхаш хетаро низ тел цуна сихагIа ше каралаьца балха говзал караерзаяра. Цудухьа цхьа бутт совгIа ха йоаллашехьа толамца караерзайир из. Уллув латтӀаш хьехамча а воацаш, ше къахьега волавелча цхьаццa халонаш нийсъелар, шаьра дIабодацар болх, кхоачашъюлацар сменни нормаш. Цхьабакъда, халонех бIукъожабеш воацача Мувсас эшайора уж. Ца ховш дар йоккха опыт йолча машинашъерашка дIахоатташ, тIатIа ший болх кIоаргагIа бовзаш, денгара денга производственни толамаш дикагIа хулийташ къахьега волавелар из. Дукха юкъ ялалехьа яхье хьалхалаттарашца къувса а луш болх бе волавелар Мувса.

Цунах а кхоачамбанзар къонача машинашъечо. Фрезеровщика балха тIа эттара лакхагIйола пхелагIа разряд яьккхар цо. Цу тIа а сацанзар хьнар дола эIамсаг. Цо караерзаю массехк смежни професси. Шаьрра болх бе Iомалу из тонара-карусельщика, сверловщика говзадах. Цехерча массе а йолча станокаш тIа болх бе а Iомалу из. Башха-дика организатори, производственники из хилар ца зувш дисанзар цеха кулгалхоша. Долче, цунца дага а баьнна, тIехьаюсача фрезеровщикий бригадана кулгалде хьожаву Мувса. ТIаккха йоккха опыт йолча машинашъерехког гIортилга а еш, ши-кхо бутт балалехьа эргабаьккха, тоабир цо ше перте эттача бригада болх. Цу хана денз даим яхье хьалхалатташ, хIара сменагIа нормаш 120 — 130 процент кхоачашъеш хьайоагIа из.

Хьинаре дакъа лоац цо юкъарча балха а. Профсоюза цехкома член волаш хьавоагIа из дукхача хана денз. Цун производственни хьокхамаш белгал а доахаш, дукха совгIаташ а тийннад Мувсайна.

СУРТА ТIА: бригадир М. Маскуров.

И. ПЛИЕВА сурт.

Паччахьалкхенга дулх дохкара 1990 шера I квартале тIехьадиса боахамаш (тоннаш)

Боахамий цIераш	План	Дехкар	Планах тIадисар	Колхозийи совхозийи кулгалхой а парторганизацей секретараш а
Ачхой-Мартановски район				
С-з «Лермонтовский»	70	66	4	Бажаев Р. М., Висаев Л. У.
Грозненски район				
К-з «1 Мая»	85	69	16	Жуков Г. Г., Тимошенко В. И.
К-з «Советская Россия»	33	29	4	Амхадов С. А. (дир. хиннар), Бисултанов Р. А.
С-з «Загорский»	300	256	44	Батукаев А. Э., Абубакаров А. А.
С-з «Атагинский»	115	97	18	Ахмадов Ш. Т.
Гудермесски район	500	297	203	
С-з «Гудермесский»	100	98	2	Чунчуров Ш. А., Сагаев Х.
С-з «Ойсунгурский»	250	68	182	Осмаев У. Г., Хайгаев М. А.
С-з «Брагунский»	20	16	4	Адильханов М. Р., Хубиев А. А.
С-з «Восточный»	20	11	9	Ахмедов С. Н, Хизриев У. А.
Малгобекски район	350	251	99	
С-з «Малгобекский»	30	2	28	Кортоев А. А., Боков I. М.
С-з «Алханчуртский»	60	14	46	Кастоев С. Х., Точиев М. М.
Надтеречни район				
С-з «Новогорский»	25	21	4	Эльмурзаев А., Ахтаханов С.-А. Н.
С-з «Надтеречный»	25	18	7	Таймасханов М. Б., Джабраилов М. Х.
С-з «Набережный»	25	7	18	Керимов Х. М., Самбиев Я. С.
С-з «Минеральный»	40	22	18	Татаев М. А., Ушаев Р. Д.
С-з «Горагорский»	35	28	7	Татаев С.-А. А.
Назрановски район	500	318	182	
С-з «Назрановский»	215	120	95	Дударов Б. Ю., Мислауров У. Х.
С-з «40 лет Октября»	200	137	63	Дударов Б. Ю., Тумгоев М. У.
С-з «Экажевский»	40	5	35	Галаев Я. (дир. хиннар), Арчаков Р. Б.
Наурски район	550	496	54	
С-з «Притеречный»	7	6	1	Решидов С.-Э. Х., Хасиев Ю. Х.
С-з «Победа»	37	27	10	Панферов Н. М., Елагин И. Е.
С-з «Советская Россия»	43	32	11	Гренко В. Г., Говоров А. Г.
С-з «Наурский»	45	30	15	Петренко Г. Е., Кушаев Р. Х.
С-з Калинина	21	13	8	Щербаков А. А., Хорохордин А. А.
С-з Кирова	27	6	21	Тепсуркаев С. У., Мустаев С.-С. С.-У.
С-з «Калиновский»	25	8	17	Густяков В. С., Зубайраев П. А.
С-з «Авангард»	23	7	16	Яцков В. М., Тимукин Ю. А.
С-з «Комсомольский»	21	14	7	Шундулаев А. А., Даудов Л.
С-з «Северный»	36	8	28	Магомадов С. М., Арсанукаев С. С.
Ножай-Юртовски район	350	170	180	
К-з Гагарина	16	8	8	Мацаев В. Х., Асхабов Р.
К-з Калинина	22	4	18	Аласханов Н. Н., Шайхиев И. Х.
К-з Кирова	13	6	7	Даудов А. Д., Тагаев В. С.
К-з Нурадилова	21	4	17	Эльдаров З. Б., Баймурзаев А.
К-з XXII партсъезда	20	3	17	Садулаев А. А., Жумаев Н.-М.
К-з «Даймохк»	21	14	7	Нагалов В. С., Авторханов А. А.
К-з «Зелимхан»	7	4	3	Хадиев А.-Б. А.-Х., Хамсурсултанов В.
С-з «Заветы Ильича»	20	2	18	Темиргаев Б.-М. Н., Салатов М.
Шатойски район				
К-з им. XX партсъезда	41	34	7	Амиров М. А., Бабуев С. С.
С-з «Альпийский»	55	7	48	Саламов В. К., Кушлигов А.
Сунженски район				
К-з XX партсъезда	100	87	13	Кухно А. С., Болотов И. И.
К-з XIX партсъезда	120	106	14	Бачманов А. Н., Нуднов В. В.
К-з «Восход»	70	22	48	Чикиев Н. М., Хациев Н.
К-з Орджоникидзе	80	16	64	Оздоев А. Ю., Забиев М. А.
К-з Красной Армии	60	58	2	Яснинецкая Л. П., Марков А. В.
П/ф «Западная»	45	43	2	Абуев М. М., Бузуртанов М. М.
Урус-Мартановски район	530	394	136	
С-з «Урус-Мартановский»	15	4	11	Шадукаев М. А., Супаев Ж. А.
С-з «Красноармейский»	355	116	239	Исламов Р. Р., Кадиев С. Б.
Шалински район	1620	1574	46	
С-з «Автуринский»	18	0	18	дир. хинн. Таймасханов Х., Эмиев М.
С-з «Гельдиген»	5	4	1	Мальсагов А. Демилханов К.
Шелковски район				
К-з Ленина	85	40	45	Хучиев А. Х., Бычков А. И.
К-з «Коминтерн»	80	54	26	Тасуханов Э. М., Авраагимов М. Д.
Племзавод «Шелковский»	20	5	15	Балмасов Н. Г., Крохина М. Д.

НГIАССР Лакхехьарча Совета соцам

РАЙОННИ (ГОРОДСКОЙ) ХАЛКЪА СУДИЙ ПРЕДСЕДАТЕЛАШ ЧIОАГIБАРА ХЬАКЪЕХЬА

НГIАССР Лакхехьарча Совета СОЦАМ БУ:

1. Районни (городской) халкъа судий председателаш чIоагIбе:

Бачаев Алу Абдул-Азизович — Урус - Мартановски районни халкъа суда председателалла.

Борисова Нина Николаевна — г. Грозне Заводской районни халкъа суда председателалла.

Вершкова Ольга Юрьевна — Сунженски районни халкъа суда председателалла.

Ермолов Юрий Васильевич — Гудермесски городской халкъа суда председателалла.

Исмаилов Вахид Дорович — Шелковской районни халкъа суда председателалла.

Магомадов Бакар Добачевич — Старопромысловски районни халкъа суда председателалла.

Макаев Висхан Исаевич — Грозненски районни халкъа суда председателалла.

Межидов Майрбек Хумайдович — Ачхой-Мартановски районни халкъа суда председателалла.

Оздоев Османа Борис — Малгобекски городской халкъа суда председателалла.

Яндаров Анарбек Дудаевич — Наурски районни халкъа суда председателалла.

Финогенова Любовь Ивановна — г. Грозне Ленински халкъа суда председателалла.

Юнусов Леча Увайсович — Шалински районни халкъа суда председателалла.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председатель Д. ЗАВГАЕВ.

г. Грозный 1990 шера 6 апрель.

НГIАССР Лакхехьарча Совета соцам

РАЙОННИ (ГОРОДСКОЙ) ХАЛКЪА СУДИЙ ХАЛКЪА СУДАХОЙ ХАРЖАРА ХЬАКЪЕХЬАРА

Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета СОЦАМ БУ:

1. Халкъа судахой харжа:

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Межидов Майрбек Хумайдович.

Шахмурзаева Умидат Мохидовна.

ВЕДЕНСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Мамаева Асет Саидбековна.

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Макаев Висхан Исаевич.

ГУДЕРМЕССКИ ГОРОДСКОЙ ХАЛКЪА СУДА

Ермолов Юрий Васильевич.

Сайпулаев Жалу Байсалович.

ЗАВОДСКОЙ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Албаков Хьусена ИбраьхIим.

Борисова Нина Николаевна.

Вакалишев Геназ Усманович.

Тарамова Сацита Халидовна.

ЛЕНИНСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Ибрагимова Таиса Зайнадиновна.

Селицкая Наталья Владимировна.

Финогенова Любовь Ивановна.

Юсупов Ризван Юнусович.

Герихапов Ихван Баудинович.

МАЛГОБЕКСКИ ГОРОДСКОЙ ХАЛКЪА СУДА

Межидов Султан Ганбович.

Оздоев Османа Борис.

НАДТЕРЕЧНИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Сагаев Усман Данильбекович.

НАЗРАНОВСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Амриев Саварбек Хусейнович.

Умаев Хасан Ахметович.

НАУРСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Яндаров Анарбек Дудаевич.

НОЖАЙ-ЮРТОВСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Хизриев Алвади Абдурахманович.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Кадыров Эскерхан Усамович.

Магомадов Бакар Добачевич.

СУНЖЕНСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Бабиева Сарет Махчиевна.

Вершкова Ольга Юрьевна.

Точиев СарIалий Беслан.

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Бачаев Алу Абдул-Азизович.

Сандова Липа Лечиновна.

ШАЛИНСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Аушев Iабдулселима Беслан.

Сардалов Асламбек Абдулселимович.

Юнусов Лечи Увайсович.

ШАТОЙСКИ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Эбзиев Салман Юнусович.

ШЕЛКОВСКОЙ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДА

Исмаилов Вахид Дорович.

Шаповалов Виктор Трофимович.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председатель Д. ЗАВГАЕВ.

г. Грозный 1990 шера 6 апрель.

Экономически реформа хьалашка —

Халонаш эша а еш

Чакхъьнннай пятилетка тIеххьарча шера хьалхара квартал. Мишта хилар из Грозненски машинашъеча «Красный молот» яхача производственни объединене коллективана? Де мел лийрхIар кхоачашдерий-теш? Царна а кхыча хаттарашта а жоп далар дийхар оаха объединене генеральни директорга Г. М. Мусалимовга:

— ДIабаха кхо бутт цIаккха ца хиннача тайпара хала хилар, къаьстта феврали март бетта хьалхара деноши. Бахьанаш массаза нийслураш дар — материально-технически Iалашо лерттIа ца хилар. Цхьабакъда, хьалхарча квартала план объединене коллективо толамца кхоачашйир. Цул совгIа арахийцар 764 эзар сома маьха товарни продукци. ХIаьта йоагIачул дукхагIа 577 эзар сом мах бола нормативно-цIена продукци арахийцар. Кхаь бетта планал тIех хьадир 376 эзар сома маьха халкъа эша товараш, оттабаьча боарамал тIех бахача нахагара мах а эцаш, даь гIулакхаш 13700 сома маьха хилар. Продукцега дIабода мах лохбарах, металл, бийдал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах паччахьалкхенна йиъ миллиони 700 эзари сом пайда бир, цунах планал совгIа баьр 250 эзар сомал тIех а болаш.

Квартала план тIеххкхоачашъярах дикка тоаделар объединене коллектива финансови хьал. Укх шера цхьоалагIча апрелага банке дIа ца луш тIехьадаьнна ахча хилланзар. Тхога поставщикаша хьа ца кхоачийташ дисад 4 миллион сом. ХIаьта транспорто во болх барах укх шера цхьоалагIча апрелага кхачалехьа, ханнахьа дIа ца йохьийташ тха керттерча предприяте хьаIайна кийча продукци 4 миллиони 190 эзари сома маьха яр.

— Геннадий Мухаметсалимович, къамаьл вай дIадоладеча хана Iа белгалдаьккхар, чакхъяьнна ха цIаккха ца хиннача тайпара объединенена хала хилар, аьнна. Из иштта дале а, продукци дукхагIа арахийцай, планаш тIеххкхоачашъяьй. Мишта вIаштIехьдаьлар шун иштта болх бе?

ХIанз объединене коллективо бетта арахеца продукци итт миллион сома маьхага дIакхаьчай. Соахка арахийцачунца нийсйича 34,2 процент дукхагIа хиннай из, хIаьта лурчогIа хинначунга диллача дукха хIама ца эшаш шозза дукхагIа. Из даьд входнии выходнии оала манифольдаш арахеца йолаярах, колонни головкаши фонтанни арматуреи дикка дукхагIа хилийтарах, низ болашагIа йола насосни агрегаташ арахеца йолаярах. Керттерча предприятена новкъостал ду Аргунски машзавода коллективо, цо тел кранаш, яьш, оатхалаш, кхыйола продукци.

Аз баркал яхь дика болх беча объединене коллективана. ХIаьта а тахан вай воашта хьалхашка оттадаь чIоагIа бехктокхаме декхар да — мамогга объединени дегIайоалаяр, цунна реконструкци яр, из шеръяри кердача техникаца Iалашъяри. Наха чубаха цIеноп хьалдеча, къахьегама хьалаш тоадеча, машинашъераш баха поселкаш иштта завода кови тоадеча а дукха ахча дIадахийта деза.

Пятилетка тIеххьарча шера объединене коллективо паччахьалкхенна бе лерхIа пайда 24 миллион гаргга сом да. Цхьабакъда, лакхе белгалдаьхха а кхыдола а декхараш кхоачашдара 40 миллион сомал кIезигагIа ахча эшаргдац. Баьча пайдал совгIа кхыйола финансови источникаш а лаха декхарийла ба машинашъераш. ПланагIа лаьрхIачул совгIа бе лаьрхIа пайда цхьа-шиъ миллион сом да, централизованни фондашка дIателаш дола ахча чусопаде йиш хиларах кхы а ялх миллион сом хьаIовргда объединене. Еза машинашъеча тха министерства цкъара тхона деш дола новкъостал пхи миллион сом да. Кхы тIа эшаш дола ахча юкъарчал доацаш яьча договорех планал совгIа шоай потребителашта продукци лоаттаяра чотагIен банка кредитехи Iалашде лерхI.

Уж еррига средстваш тха объединене коллективага хьакхоачаргъл апрель, май бетташка, нагахьа санна дебити кредити дIалаьрхIача, сагото е ца езаш шера баха йиш йолаш машинашъераш хилар. Тахан сона дагайоахка кхыйола финансови источникаш тIайоагIача пятилеткана лаьрхIа я.

— Мишта кхоачашъю оаша социальни даькъе дегIаахара программа?, Керттерча даькъе машинашъерашта дагайоалла проблема я шоашта чубаха цIеноп хьалдар...

— Укх шера машинашъерашта чубаха цIеноп хьалдара план кхоачашъергхиларах вIалла а шеко йолаш вац со. Катаяма цIерагIча поселкера коттеджаш эца раьза хинна цхьабола тха болхлой цу даькъе шек хилар тамаш яцар, хIана аьлча, цхьаццайола халонаш яийсъелар тхона цига. Уж а эшае низ дIакхаьчар машинашъерий, апрель бетта биззача низаца хьалъе йоланьй цигара коттеджаш. ЙиьлагIча квартале еррига 53 коттедж хьалъяь йоаккхаргья.

Кхыйола объекташ хьалъелга а асала лелац. Первомайски улицагIа 160 квартира йола цIеноп хьалдечара лаьттанца де мел деза балхаш чакхдаьннад, цу цIеной хьалхара аргIа — 80 квартира укх шера йиьлагIча квартале наха чубаха дIалургья. Объединене хьалде доладаьд 85 квартира йола цIан 47 квартира йола цхьаьнха цаIн.

ВIашагIйоллаш латта ЖСК-2, из хьалъяь йистеяргъя карара шу чакхдоалача хана, иштта ЖСК-3 (260 квартира йола цIеноп) хьалде лерхI тIадоагIача шера. Йистедоалаш латт г. Аргунера 100 квартира йола цIа.

— Кхы кIезигагIа лоархIам болаш яц кхачан программа.

— Сона хетачох, кхачанца объединене машинашъераш дукха дикагIа Iалашбу городерча моллагIча предприятерчул. Укх шера машинашъерашка дохкаргда 400 тоннал чухьнахьа доацаш дулх, цхьа бIаь тони совгIа керда чкъаьра. Баьцадааарш, сом, коартолаш йохкаргйолаш договораш яь ца Iеш, колбаснии шурийи изделеш, нахча, машдаьтта, хьоар дохка договораш яьй.

Карара шу чакхдоалаш «Гельдыген» яхача совхозе машинашъераша хьалъе лерхI нахча тьаю йоккха йоаца завод. Цу совхозе тха кийч а деш, дIахо из хьуваргдола производство вIаштIетъбъяккха лерхI. ХIаьта 1991 шера арахеца йолае лерхI укхаза маIача наьхеи кхалнаьхеи свитераш, дунен дикагIйолча стандартел эсалагIа а йоацаш.

— Объединени социальни даькъе дегIаккхувлара кхы фу де вIаштIехьдаьннад машинашъерий укх шера хьалхарча квартале?

— Сона хетачох, бокха лоархIам болаш гIулакх да кIезита алапеш ийдеш хиннача болхлошта — няньказшта, хьахошта, уборщицашта тела алапеш лакхдар. Пенсеш ийдерашта, берашка хьожаш болча кхалнаха а пособеш тела доладаьд. Уж я кхы тIа а кхалнаха ю льготаш.

Укх шера дIадоладаьд йIайхача цехашка къахьегача болхлоштен станочникаштен мах боацаш хIама даа талонаш телга. Дизза къоастадаьд санаторешкеи салоIача цIеноштеи болх беча машинашъерашта путевкаш телара дешаш, хIанз реконструкци еш латт Авттурерча салоIача базана, тIаккха из кхы а паргIатагIа хургъя.

— Мишта чакхдоаккхаргда, аьнна, хет хьона ер шу?

— 1990 шу дIадоладир чIоагIа низкъала, дIахо а чIоагIа хала хургда из, вайна массанена а ховш да мел халача хьал тIа ба мох.

Интервью яьр **А. КАТАЕВ.**

Сийлахь-йоккхача Коталон 45 шу дузаш

ИЗ ЗIАМИГА ВАР...

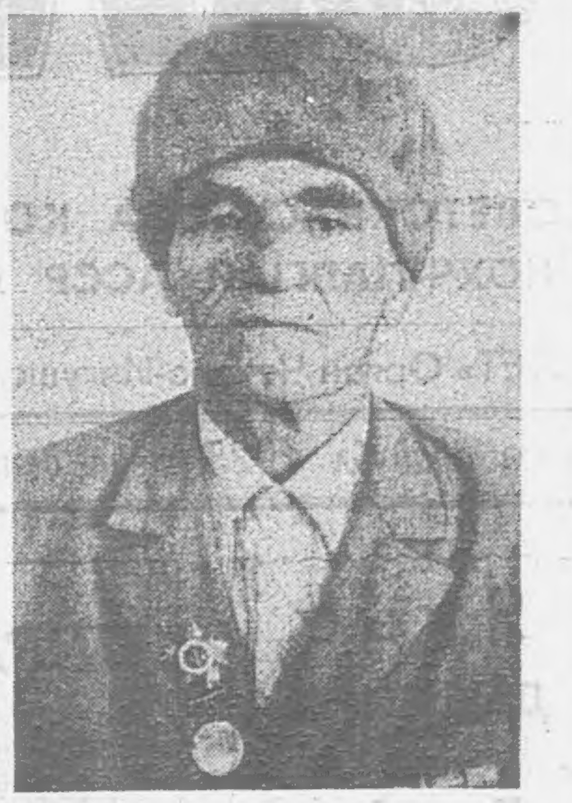

Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа моастагIчоа цхьана духьаллаьттача тайп-тайпарча къамех болча «вежараша» хIанз а вIаши бувзам лелабу. Цар вIаши дувца дукха дагалувцамаш да. Цу халача къизача хана тух-сискал екъаш, шоайла къахетаме, топ кхийтта вежачун метта юхеравар отташ бIухоша лораяьй моастагIчох еза Даьхе. Адамаш дийна мел долча хана дицлургдолаш хIама дац из.

Иштта тIема ветеранашта вицвеннавац вай мехкахо, Назрановски района Яндаре вахаш вола Евлоев Ювсапа Башир. Цунга укх деношка Москвера укх тайпара каьхат дайтад.

— «Москверча № 247 йолча школас, Кутузова II степена ордена Идрицко-Берлински 150 стрелкови дивизе тIема ветераний совета президиумо хьоашалгIа вех хьо».

Мишта хиннаб цу хана къонача бIухочун никъ? Атта ца хинналга-м ховш да. ХIаьта а...

1941 шера Сийлахь-боккха Даймехка тIом болалуча хана Башир 17 шу мара даланза вар. Ахархой дезале кхувш воагIача зIамигача сага дага а дацар ший вахаре иззал хувцамаш хург ма дий аьнна. ТIом хьайналга шийна хьахайначул тIехьагIа сатем байра цун син.

Ший дагардар цхьаннеца а дувца лоархIавацар Башир. Даьгеи-наьнагеи-м хIаьта а аргдацар цо из. ХIана аьлча, уж, къаьстта нана, чIоагIа хьамсара яр цунна. Хийла бийсана наб ейна ше ура лелаш дийша дадача даьна-нанна бIарахьежаш хулар из. Дагаухар. фу хургда-хьогI, аьле. ХIаьта а Даймехка тIаотта ше вахача е ца вахача бакъахьа да хьогI, яхаш йола уйла я а яцар цо, ше ваханза варгвоацилга ховш вар Башир. Из дег чу чIоагIдаь а вар из.

Иштта 1942 шера шийга кхайкарга а ца хьежаш, ший лоIаме тIем тIа ваха дIаязвайтар цо. Из хьожаву Нохч-ГIалгIай кавалерийски дивизе. Цу дивизе цох кхет Яндарера Мальсагов Оарцхой Махьмад, Аьккий-Юртара Оздоев Махьмади Руслани, Онгаштара Марзобеков Султан.

Дукха ха ялалехьа цу дивизецара ший лоIаме тIем тIа баьхна, бIухой къоастабеш Башира а къаста вийзар ший мехкахошцара. Халахийтар из Башира — цIаьхха ше ваьхача юртах, дезалах, доттагIех къаьстача зIамигача сага чIоагIа дика хетар ший къамах бола кагийнах шийх кхийтта. Уж ханна бокхагIа а бар, йист хила, дагар дар ала, лай-воале даьга-наьнага хиннар долчча тайпара дIадувца нах ма-бий шийца, аьнна хеташ вар из. Цудухьа царцара ше къоаставеш бохам баьлар цунна. Цигара из хьожаву кхыча дивизеца. ТIехьагIа цох хилар Кутузова II степена ордена Идрицко-Берлински 150 стрелкови дивизи. ТIаккха деша вохийт из. Цигара ваьлча воккхагIволча сержанта цIи лу Евлоевна.

ДешавагIаш из дикка хьакхашта воал герзаца, цо Iомаю тIема говзал, стратеги, тактика. Ханна воккхагIа ме хул кхетам а дега майрал а совйоал цун. Цо дика кхетаду тIехьашка вала моттиг а йиш а йоацилга. Вешта из-м дага а дехадацар цунна. Иштта эсала ца хила-м из вала а кийча вар. Ший дег чу чIоагIду Башира са кхо ца деш моастагIчунна духьалъотта. Из дош цо кхоачаш а ду.

Бокъонца бола тIом дIаболабу бIухочо Зинченко Федор Матвеевич командир волча цу дивизе 756 полке.

Дага а ухаш Башира дувц, — уж дар бокъонца дола туржаIа деноша. Iана юккъе 1942 шера гIаьрхоша шозлагIа дIалаьцачул тIехьагIа Ростов-на-Дону мукъайоаккхаш вар со. Сона хетар се жожагIате кхаьчача санна, йоах Башира.

Тамашийна да цхьаькха, аьлар цо, цIаьхха ший къамаьл юха а сацийта, — кер чу кхерам банне а бацар. Укхаза вургва-кх со аьнна вIалла дага а дохацар. ТIаккха вела а къежа тIатехар цо, — хIанз цхьа гIанахьа хинна хIама санна хет из дерригга а.

Иштта тIом беш Белорусе кхаьчар дивизи. Бирсбенна бар фашисташ. Кхобацар цар шоай низ, тоха гера. Цахаддаш чуеттар бомбаш. Веже хулар улувра салте. ТIехьа тIабоагIача санитараша дIакхухьар доарахой.

ХIаьта а деналах ца вохаш гIаьрхошта духьале а еш, хадданза тIом беш из чакхбаллалца дакъа лоац Башира.

Цо юкъарчал доацаш дакъа лаьцад фашисташа дIалаьца прибалтийски республикаш мукъайоахаш. Цул тIехьагIа, немецки доазон тIа йоал дивизи.

Чоалхане хьал хиннад вай бIухошта немецки доазон тIа, хIана аьлча, духьале чIоагIа еш, латаш хиннаб гитлеровцаш. Са паргIата вала йиш йоацаш, дийнахь-бус цIаккха Iоха, салаIа йиш йоацаш, массаза а ха тIа латта салте санна, бIарг тIерабаккха йиш йоацаш, фийла хила везаш моттиг хиннай из.

Башира йоах, хьаькъал долаш, тIема говзал йоккха йолаш а тIема кийчо дика йолаш а вар моастагIа. Бокъонца ше ийша волга хайначул тIехьагIа мара хьалъайданзар цо кулгаш.

ТIема шераш ше дагалувцаш Башира дийцар, Берлине тхо кхаьчача рейхстаг оаха йоаккхаш дукха салтий боабир немцаша. Цу чу яр батальон. ДIачу мел вахар аравалацар, вувра. Йиш еха фу дича фу хургда-хьогI аьнна дагадехар тхона: тхоашта тIера фуфайкаш а кхы хIамаш а тIера Iояьха, уж бензин теха хьаллота а яь, немций чубагIача подвала чу чутувса доладелар тхо. тIехьара тIа автоматаш а етташ. ТIаккха, са даккха йиш йоацаш кIур эттачул тIехьагIа кхайка а беш, кулгаш урагIа дахийта хьалъараболабелар немецки салтий. Рейхстаг хьаяьккхар.

ХIаьта тха полкацарча Кантарияси Егоровеи рейхстага тIа вай советски Ще байрахх егIар. Ховш махиллара цар цIераш берригача мехка йовзаш я.

Рейхстаг йоаккхаш хала човнаш яьй Башира. Пхийтта километр юхатIехьашнахьа хьунагIа боалабаьб доарахой, царца Башир а. Цул тIехьагIа цигара полевой госпитале вуг из. Вийрза из аравоалача хана царна хьакхай каду тIом чакхбаьнна а вай котдаьнна а хилар.

ТIом дика а майра а барах цунна лу «За отвагу» яха медаль, Даймехка тIема I степена орден, Лакхехьарча Керттерча командоване баркалаш кхайкаду. Иштта сийленца тIом бий чакхвоал вай халкъа воI Евлоеа Ювсапа Башир.

ХIаьта мишта хул цун кхел дIахо?

Дийна, могаш-маьрша ше ваьча юрта, да-нана, йижарий-вежарий, доттагIий болча цIавоагIаш цунна дага а дацар дига уж хург мичаб аьнна. Из дар 1945 шу.

Шийлача фусаме кхоач бIухо. Кхетаде магацар цунна фуд хиннар, мича бахаб са юртахой, гаргала нах, да-нана, йоахар цун дего. Массавар бехке хила йиш ма яц, яхаш тешацар из. Даггара уйла йора, са да-нана... Аз-м цIена тIом... ХIаьта а бакъдар бакъ хиланза даргдац. Воацаш вар цIагIа а юрта а вайнаьха цхьаккха саг.

Алма-Ате Iовохийт Башир. Казахстане хьакорабоагIа цунна ший да-нана, йижарий-вежарий. Царгара а хоадаланзар Башира уж бахачара бохабаь бахьан, цхьаннена а ховш дацар хIама.

ФуннагIа дале а, ваха ма везий. Цига колхозе балха вода из. ТIем тIа санна, хьинаре къахьег, халонех кхераш пац бIухо...

1957 шера цIавеначул тIехьагIа Яндаре ферме балха вода из. Массаза а санна цIена, бехктокхаме, гIалат ца доалийташ болх бу цо. Укхаза а дика болх барах сийленца белгалвоаккх. Иштта 1985 шерага кхаччалца къахьегаш а хиле, тIакха пенсе вода.

ХIанз а общественни вахара юкъе дизза дакъа лоацаш ва Евлоев. Верашта патриотически кхетам луча юкъе ва из. Цо каст-каста дешархошта, эскаре болхача кагийча нахе хьалхашка къамаьл ду. Массаза а машара тIехьа хила деза оал. Даьхенна ийшача са кходе йиш йоацилга дIахойташ кхетаме къамаьл ду. Цу наькъаца кхетаву Башира ший вурийтта дезалхо а. Цун я ийс йоIи бархI воIи. Из цIена тIехье я. Аьттув балба цар шоай вахаре.

Т. МАЛЬСАГОВА.

СУРТА ТIА: Б. Евлоев.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически сердалон ЦIагIа чанхъяьлар мехкдаьтта доаккхачен мехкдаьтта чакхдоаккхачен промышленноста производственно-экономически семинарий пропагандистий курсаш.

Укхаза къаьстта теркам тIаззар республике экологически проблемаш къоастаяра, сага гонахьара Iалам лораделга, хIанзарча ханара эггара керттера проблема санна Iалама ресурсех рационально пайда нийбелга Iалашдеш йолча социальни, экономически, Iилман, технически, юридически, социально-культурни, кхыча

Говзал лакхъеш ба

учрежденей балха лоархIам лакхбара. Иштта цига дийцар ма хулла кIезигагIа зе а деш республика а общества а хьашташ кхоачашдетаро луча, предприятей, организацей коллективаш, хIара къахьегамхо материальни, къахьегама, финансови ресурсех рациональни пайда ийбара тIехьа, продукце дикал тоаяра тIехьа, интенсивни факторий хьинар айдара, Iилман-технически прогресс сихъяра кIийлен тIа общественни производства эффективность мамогга лакхъяра тIехьа къовсам лоаттабара оарцагIбоахача боккхача лоархIаме дола хозрасчета дешаш.

Курсашка хьежар къахьегамхой экономически дешара, занятешка кийчъяра методика перестройка яра, коллектива хьаддача декхаращца ювзаенна материал Iомаеча пропаганда яра тайп-тайпара методаш юкъехувлара дешашка.

Курсий слушателашта «Республикера экологически хьал тоадарах», «КПСС арахьарполитически балхара хIанзарча аспектех» йола лекцеш йийшар. «Герга истолаш», «гIулакхацара ловзараш» чакхдаьхар.

Идеологически балха, экономически дешара системана перестройка ечара, идеологически болх вахарца бувзалга чIоагIдечара, правови паччахьалкхе хьакхоллачара пропагандистий лоархIамах лаьца хаьдда къамаьл хилар. Къаьстта теркам тIаззар къамашта юкъера отношенеш дегIаккхувлара.

Курсий слушателашта хьалхашка къамаьлаш дир партийни, советски болхлоша, вузий Iилманхоша. Юххера а КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретараца Е. В. Тумсоевца вIашагIкхетар хилар, цо пропагандисташа даьча хаттарашта жоп делар.

Л. КОДЗОЕВА.

Красноярске чанхъяьлар «Правда» доттагIий» яхача краевой клуба учредительни собрани. Гулбенначар дийцар объединене Устав, хIаьта иштта, цар регионе бахача нахага шоаш даь кхайкарал, цар тIа цо ше де лерхIараш белгалдоах. Собране дакъа лаьцар йоазонхочо, СССР халкъа депутата Астафьев Виктор Петровича. Клуба коллективни членаш хила ловш я «Культбытстрой» завод, «Абаканвагонмаш» объединени, «Искожа» яха Черногорски комбинат, «Абаканвагонстрой» трест, иштта кхыйола коллективаш. Клуба планашка эггара лоархIамегIдола общественно-политически дешаш дувцар.

СУРТА ТIА: Астафьев Виктор Петрович (аьрдехьа), «Красноярский рабочий» газета редактор Балашов Леопольд Михайлович.

В. МЕДВЕДЕВА сурт.

(ТАСС фотохроника).

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА

«Аьшка бункер»

Иштта цIи йолаш яр 1989 шера 14 октябре арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатеха корреспонденци. Цун чулоацам, лоацца аьлча, укх тайпара бар. ДIадаха дешара шу долалуча ханна дар из. Хьалха хьужаре чухиннача къаьнача, хаьрца яла йоаллача здане чура бераш кердача школа классашка деша дагIаргдолаш гIулакх вIаштIехь а доаккхалда, хIаьта хьужаре ше хьалха хиннача даьшта дIа а лойла, аьнна дика решени йир Наьсарерча райисполкомо Экажкъонгий-Юртарча юххьанцарча школах лаьца.

Школа хьал-м йир (вешта аьлча юкъерча школах хетта пристройка йир-кх), бакъда, ший йоацача таронца здани хьалъе йолаеннача районо вIаштIехьдаланзар лерттIа из декхар кхоачашде. Цкъа-лета, хьалха хинначул къех, готтах а хилар из пристройка; шозлагI-лета, Iоара а хьаллара а кор-коръяьча материалех хьалъярах (пенаш — павильонаш ечa аьшка конструкцех а деш) шийла, хIаьта болх хьабе а деша а цхьаккха аьттув боацаш хилар. Гуйрана шелал хьатIаэттача хана а тIехь йоацаш йIовхал яр.

Цхьа юкъ яьннача гIолла тха корреспондент хилар цига цIаьхха а. Мух чухьийкха къоргаш (коре а уллув гIолла тховнех а) боамбеца дIакъайлаяр. ЙIовхал а хьачуйиллаяр.

Лоацца аьлча, цу юххьанцарча школа директорс (директор I. Муталиева) ший хур дир гIишлонхоша ца деш дита гIалаташ дIадоахаш а хIаьта бераш кIезигагIа цамогаш хулаш Iангара даргдолаш а. Из чакхдаьннад.

ХIаьта а газето айдавр из цхьа дош хинна Iацар. Цкъалета, пристройка дIахо дешара пайдана а яц (школьни мастерскешта е складашта мара), шозлагI-дале, из хьалъяь моттиг а хержаяц нийса. Цул совгIа, юрта Совета керда здани а цу коа хьалъяьй.

Цудухьа школа кхыча метте а хила еза, хIаьта сметно-проектни документех ше хила еззача тайпара 620 моттига лаьрхIа хила а еза. Иштта дар газето оттадаь дош.

ТIаккха дагIаргдий цу аьшка «бункер чу» хала Iа даьккха бераш, кхыча кердача школе а кердача моттиге а 1990 — 1991 дешара шера?

Цу хаттара хоадам боллаш жоп луш дац республика халкъа образоване министерство. Кулг яздаьр — министра заместитель нов. Кучеренко. Газето яхар бакъду цо. Цавоалаш дац хIама а да, йоах, из школа иштта катеха, цхьаккха кхоачам боацаш хьалъяр. Керда школа хьалъергхиларах а тешал ду цо.

Маца ергья? Цо язду: планах из хьалъяь яла еза 1991 шера. ТIаккха, ер хьатIадоагIа керда дешара шу а цу «бункер чу» даккха дезаргда-кх берий... ХIаьта мича гIоргба уж, нагахьа санна цу шера а из хьал ца йой?

ДIахо, цу наькъата тIа Министерствос белгалду, из пристройка хьалъяьй юрта Совето хьахоадаьлча моттиге, яхаш. Юрта Совет-м цу гIулакха духьала хиннай цу хана а. ХIанз а я.

Цудухьа, хайча бакъахьа хетар хоадам боллаш: мацеи малагIча моттиген из школа хургья. Редакци хьежаш хургья Министерствас цу дешах фу оал.

ГIо дех... милице

Цхьан хана пролетарски поэта доккхал а деш аьннад: «Сай милице со лораву». Боккъалдар аьлча, цу хана деноз порядок лораерашцара гIулакхаш дикка хувцаденнад — уж цIена ца хиларах, дар коррупци лелаярах, гражданашта хьалхашка дикка лохденнад милицейски мундирий сий.

ХIаьта а вета а, хIаьта а вета а... Сона хетачох, кхы доккхача хьаькъала да се веце а, цхьан хана низ болаш хинна из орган, вай хана ше лораяра новкъостал эшаш я. Са дувца безам ба чурча гIулакхий милице капитан Шидаев Висит керте латтача Гудермесски линейни отдела болхлой атта доацача гIулакхех.

Хьалхарча даькъе отдело кхоачашде дезаш дола декхар — машиннаькъа тIа гIолла дIа-хьа кхухьа мовхьаш лорадар. ХIаьта из, Гудермесски линейни милице лораеш йола участок 300 километр гаргга дIоахал долаш я — из аттача декхарех дац. Из участок хьайоагIа Моздокана юхе уллача Ищерски станцера Гудермесе кхаччалца, иштта Гудермесера Кизляре кхаччалца.

Линейщикий служба хален чоалханей я, из бакъдолга кхетаду милице гIулакхаш дайзачо. Къулбаседа Кавказе эггара йоккхагIчарех цаI я Гудермесски станци. Махачкалера, Кизлярера, Минводера, Грознера мовхьаш укхаза хьакхоач. Цу мовхьашта де деза гIулакх ду малхбоален паркен товарни дворей — Шидаевна хетачох, халача шин моттиге. Уж хала моттигаш хIаний аьлча, духхьал укхаза мара йохаяц контейнераши вагонаши, духхьал укхаза лечкъаду атта корадоагIаш доаца товараш. Мел тамашийна хете а, укхаза уж лорадеш цхьаккха саг вац. Дийнахьа делкъел тIехьагIа пхи сахьат даллалца коанаIарашта латт инвалид-хаьхо, хIаьта бийсана цхьаккха саг хилац. Долче, шоай хьаштдар де, новкъостий, ший низ макхоачча лочкъа а е, дIа а хьо яхилга децний из? Цкъа санна дукхаза а дийхад станце начальникага С. Давлетмирзаевга, уж моттигаш лораяра хьахой оттабе, яхаш. ХIаьта деш мел дола дехараш дIахозаш дац.

Цудухьа дагадоацаш, ца ховш нийсъеннаяц ер статистика: 1989 шера цул хьалхарча шерарчул кхозза дукхагIа къоалаш даьд. Духхьал цу статьягIа чурча гIулакхий Гудермесски линейни отдело 145 уголовни дош айдаьд.

Цул совгIа, цу участке болх беча милице болхлоша товарни дворей малхбоален паркей шоашта помещени ехаш даь дехар цхьаккха дича а кхоачашдеш дац станце болхлоша. Укхазара гIулакх ца довзачарна хетадала тарлу, машиннаькъахоша лаьрхIа къоала аьттув бола хьалаш шоаш хьаду, аьнна.

Ищерская, Червленная-узловая яхача станцешка Гудермесски чурча гIулакхий линейни отдела (ЛОВД) оперативни болх бара хьайийлла ши линейни пункт я, цига къахьегаш ва милице шийтта болхло. Царна лаьрхIа помещени хьалъеш яц, лерттIа царга болх байтара эша хьалаш вIаштIехьдахац, тоъаш яц средстваш. Минводски наькъа чуйоагIаш я Ищерски станци, яхаш бахьан а увттадеш, Грозненски машиннаькъа отделене кулгалхоша из помещени хьалъяра эша новкъостал де тигац милице болхлошта.

Лоацца аьлча, Гудермесски ЛОВД-а коллективо яхаш дар дIатIаэца а кхетаде а тигац машиннаькъахоша. Милице болхлошта оперативно болх бара телефонни бувзамал чIоагIагIа эшаш дар фуд? Цхьан дешаца аьлча, хIама дац. Цхьабакъда, укхаза еррига линейни отдела лаьрхIа цхьа телефон мара яц. Ши-кхо номер я тхона яхаш, милице болхлоша мел чIоагIа дехарах, Гудермесски бувзама узела начальник из де ца тугаш духьалваьннав, из чIоагIа эшилга шийна ховшше.

ХIанз Азербайджане латтача гIулакхашца дувзаденна машиннаькъа участке деза мовхьаш тIадола итташ поездаш хьаIайнай. Долче, машиннаькъа диспетчераша уж сецаю шоашта дагадеххача моттигашка, хоадамболчча станцешка уж сеца а еш, дIаувттае шоаш декхарийла боллаше.

ТIаккха, доал деш цхьаккха саг а воацаш латта уж поездаш чIоагIа аьттув болаш я къушта. Мишта вIаштIехьдоаккхаргда уж лерттIа лораелга, нагахьа санна еррига ЛОВД-е коллективага низткъа мара араяла йиш йоаца шин УАЗ-и сов тишъенна вIашагIъяла кийча йола пхи мотоцикли мара ца хилча? Iан замалахьа цхьа бIаь е ши бIаь километр гаьна мотоциклаца бохалург ма бац милице болхлой.

Укх тIеххьарча хана укхаза нийсденнача массехк гIулакхех ала безам ба са. ЛОВД-а болхлоша къоалдаьрий лер сихха хьа а лаьца, лочкъаяь хIамаш милице болхлоша паччахьалкхенна юха дIаенна моттигаш кIезига яц. Из царна карагIдаьннар доккха хIама да. аьнна, ЛОВД болхлой хоастабе валлац со. Мел хала хьалаш дале а, шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш ба уж.

Тамашийна а товш доаца а гIулакхаш да ЛОВД-ан вневедомственни охранаи болхлошта юкъера дараш. Милице болхлой декхарийла ба шоаш леладеш дола герз лораде а цунна тIахьожам лоаттабе а. цхьабакъда, цунах хIама хулаш дац, моттигаш нийслу шоашкара герз цар доадеш (укх тIеххьарча хана йиъ моттиг нийсъеннай цу тайпа). цхьабакъда, цхьаккха а бехктокхаме эзавац. Масала, хаьхочо Овчаренкос хомпIара чуйоалла тепча а тIехьа. ший юкъагIа даьлла тIехкар хьалъэллад станце латтача поезда цхьан вагонах. Из ший гIулакх а даьккха юхавалехьа, поезд дIаяхай. Поездаца дIадихьача герза уж тIакхийннаб Дербенте. Милице 30 болхло шоай керттера болх а бита, герза тIехьабаьнна. корзагIбаьнна хьийзаб, хIаьта хаьхо хих воалаш хи тIадам ца кхийттача санна. новкъостий суде дош дийца а дийца, чакхдаьннад.

Хьаэцаргда вай цхьаькха масал. ДIадахача шера ЛОВД болхлоша вневедомственни охрана тIадожадаьдар накъа а йоахаш номенклатурни мовхьаш тIадола 14334 поезд лораелга. ХIаьта накъа а йоаккхаш, лораьр 3654 поезд мара хиланзар. Иштта мара поездаш лора ца еш хилча, цунах боалача «пайдах» дувцилга а дийтеш?

Цхьаькха масал а доаладергда вай. Гудермесски ЛОВД 22 милиционер моллагIбола бIухой санна строевой а тIема а кийчон гIулакхаш чакхдаха дезаш ва, латара приемаш Iомае езаш а ба уж. ХIаьта арахьарча надзора инспектор ва из болх бе безаш вар. Цхьабакъда, из должность цхьа шу хьалха дIаяьккхай, мел чIоагIа ЛОВД болхлоша дехарах юхаметтаоттаеш а яц Цудухьа милице болхлой кийчбелга тесса дитад укхаза

Эггара чIоагIагIа балха Iаткъаш дар да, даь зулам ханнахьа тахка милице болхлой вIаштIехьа ца далар. Цун керттера бахьан да еррига республика хьайийцача машиннаькъа милице болхлошта лаьрхIа цхьа эксперт мара ца хилар. Цо гIулакх ду аэропорта а. Заявка еначул тIехьагIа цунга хьежа везаш хул цхьан дийнахьа, шин дийнахьа, кхыметтел кхаь дийнахьа. Долче, зулам даьр кIалсоцавелга, тIехьашка вала йиш йоацаш цунга мукIарал дайтилга мича дахад ца ховш дайна дIадоал цу юкъа. ТIаккха моллагIа зулам даь дола гIулакх сихха къоастадайтилгах дувцилга а дий?

Иштта Гудермесски ЛОВД коллектива балха Iаткъаш долча бахьанех кхы дукха а масалаш доаладе йиш яр. Цудухьа милице балха тIа нийслу халонаши укхаза хьалхашка увтта проблемаши къоастаяра цунна сихха новкъостал эш, автотехникацеи эшаш болча нахацеи из Iалаш а еш. Иштта цунна чIоагIа эш материальни средстваш а. Духхьал тIаккха мара Гудермесски ЛОВД коллектива низ дIакхоачаргбац тIа-тIа дукхагIа деш долча зуламашца къовсам лоаттабе. Укхазара нах болх бе ховш ба, царна мел эша хьалаш Iалашдар динза даргдоаца гIулакх да.

А. САДУЛАЕВ, тха спец. корр.

Паччахьалкхенга шура йохкара 1990 шера I квартале тIехьадиса боахамаш (тоннаш)

Боахамий цIераш	план	декхар	планах тIадисар	Колхозийи совхозийи кулгалхой а парторганизацей секретараш а
Ачхой-Мартановски р-н	1060	794	266	
С-з «Лермонтовский»	415	284	31	Бажаев Р. М., Висаев Л. У.,
С-з «Самашкинский»	405	286	119	Байдуев И. З., Ермолаев М. А.
С-з «Бамутский»	55	53	2	Муталиев С., Ковраев К. А.
С-з «Овощевод»	40	32	8	Лорсанов Б. А., Албастов Х. Р.
С-з «Орджоникидзевский»	40	31	9	дир. хиннар Бисултанов Ш. А., Махаури С. Б.
С-з «Новосельский»	15	11	4	дир. хиннар Кагерманов М. Х., Мерзоев Ш. А.
Веденски район	270	131	139	
К-з Ленина	70	59	11	Исламов И. А., Гайчиев С. М.
К-з Орджоникидзе	60	59	1	Мужаидов С. С., Адуев С.
С-з «Прогресс»	60	13	47	Сулиманов С. Д., Хукаев Б. А.
Грозненски район	4800	4115	685	
К-з Ленина	400	308	92	Арбиев С. А., Хизриева Х. И.
К-з «Советская Россия»	230	138	92	предс. хиннар Амхадов С. А., Бисултанов Р. А.
С-з «Грозненский»	1000	836	164	Алханов Х. М., Амерхаджиев И. Н.
С-з «Куларинский»	350	342	8	Умаханов С. Т., Ехиев В. Б.,
С-з «Атагинский»	450	209	241	дир. хиннар Магомадов Х. У., Ахмадов Ш. Т.
С-з «Юбилейный»	180	162	8	Усманова З. М.
С-з «60 лет Октября»	400	268	132	Токаев В. Х., Солтамурадов С. В.
С-з «Горячеисточненский»	350	267	83	Уциев С. Жамалдаев Ш. В.
С-з «Ильинский»	100	83	17	Дадаев Ш. Ж., Сухорукова Л. И.
Гудермесски район	1040	696	344	
С-з «Гудермесский»	262	197	65	Чунчуров Ш. А., Сагаев Х. Ш.
С-з «Ойсунгурский»	99	53	46	Османов У. Г., Хайгаев М. А.
С-з «Белореченский»	95	53	42	дир. хиннар Сусуркаев А. Х., Шовхалов Ш. О.
С-з «Брагунский»	95	69	26	Адильханов М. Р., Хубиев А. А.
С-з «Восточный»	57	21	36	Ахмедов С. Н., Хизриев У. А.
С-з «Дружба»	78	65	13	Иванов И. В., Шаипов Б. М.
С-з «Кошкельдинский»	142	85	57	Исхаджаев Л. М., Хизриев М. Д.
С-з «Новогрозненский»	92	63	29	Элипханов А. А., Чендриков З. Б.
С-з «Правда»	100	77	23	Гайтукаев Л. Б., Адулкадыров А. А.
Малгобекски район				
С-з Горького	247	191	56	Гандалоев К. Ш., Ханиев Т.
С-з Ахриева	120	109	11	дир. хиннар Хасиев Х. Д., Умаров Х. М.
Надтеречни район	1200	995	205	
С-з «Братский»	125	64	61	Гиназов К., Загаев Р. Л.
С-з «Новогорский»	115	31	84	Эльмурзаев А., С.-А.
С-з «Знаменский»	310	254	56	Нурадиев И. А., Дажикаев Р. И.
С-з «Верхненаурский»	150	142	8	Хамидов И. З., Масаев И. А.
С-з «Надтеречный»	105	67	38	Таймасханов М. В., Джабраилов М. Х.
С-з «Набережный»	75	64	11	Керимов Х. М., Самбиев Я. С.
С-з «Минеральный»	140	127	13	Татаев М. А., Ушаев Р. Д.
Назрановски район	1870	1268	602	
С-з «Назрановский»	765	639	126	Дударов В. Ю., Мислауров У. Х.
С-з «40 лет Октября»	660	257	403	Дударов Б. Ю., Тумгоев М. У.
С-з «Экажевский»	175	117	58	Дир. хиннар Галаев Я. М., Арчаков Р. Б.
Назрановски техникум	100	63	37	Полонкоев Б. У., Котиев Б. Р.
Наурски район	1300	1120	180	
К-з «Россия»	220	124	96	Нисанов Н. И., Убанов В. М.
К-з Ленина	290	205	85	Ерик В. А., Сапожникова Т. Я.
С-з «Терский»	275	224	51	Шунуулаев А. А., Гусев В. М.
С-з «Победа»	55	35	20	Панферов Н. М., Елагин И. Е.
С-з «Комсомольский»	19	17	2	Шундулаев А. А., Даудов Л.
Ножай-Юртовски район	270	121	149	
К-з Гагарина	20	15	5	Мацаев В., Асхабов Р.
К-з Калинина	32	19	13	Аласханов Н., Шайхиев И.
К-з Х. Нурадилова	8	6	2	Эльдаров З., Баймурзаев А.
К-з XXII партсъезда	32	2	30	Садулаев А., Жумаев Н.
К-з Шерипова	50	13	37	Хусаинов И., Виккаев В.
С-з «Заветы Ильича»	10	5	5	Тиморгаев Б., Салатов М.
Шатойски район	250	175	75	
К-з «Новая жизнь»	40	20	20	Хамидов Л. Д., Мурдалов А.
К-з Кирова	82	28	54	Абубакаров А. У., Галаев М.
Сунженски район	3370	3106	264	
К-з XX партсъезда	690	413	277	Кухно А. С., Болотов Н. И.
К-з Кирова	280	232	48	Ведзижев Б. М., Сборная Т. А.
К-з «Путь к коммунизму»	650	513	147	Бузов А. М., Хаштыров Б. М.
К-з Орджоникидзе	50	39	11	Оздоев А. Ю., Забиев М. А.
К-з «Красная Армия»	310	281	29	Ясинецкая Л. П., Марков А. В.
С-з «Ассинский»	40	29	11	Догонов В. Н., Костин В. И.
Урус-Мартановски район	1350	1085	265	
С-з Мичурина	220	172	48	Зелимханов З. Я., Керимов А. Х.
С-з «Урус-Мартановский»	100	16	84	Шадукаев М. А., Супаев Ж. А.
С-з «Труд»	140	45	95	Турпалов Л. И., Астамиров Ш. А.
С-з «Солнечный»	280	205	75	Кагерманов И. А., Хасанов Л. Я.
Шалински район	1330	1033	297	
С-з «Джалка»	250	144	106	Сулиманов Р., Берсанов А.
С-з «Предгорный»	120	118	2	Демильханов А., Хункерханов Л.
С-з «Шалинский»	60	49	11	Алавдинов А., Вахаев М.
С-з «Южный»	90	62	28	Багашев Х., Алавдинов Х.,
С-з «Искра»	60	30	30	Недиев М., Алулханов Х.
С-з «Автуринский»	150	79	71	дир. хин. Таймасханов Х., Эмиев М.
С-з Куйбышева	90	59	21	Дугаев Г., Ибрагимов Х.
С-з «Октябрьский»	90	74	16	Везиев А. Алимханов Б.
К-з «Гельдиген»	70	34	36	Мальсагов А., Демилханов К.
Шелковски район				
К-з Ленина	210	185	25	Хучиев А. Х., Бычков А. И.
С-з «Виноградный»	70	58	12	Дзауров М. М., Кусепова Н. М.

Къахьега безам хилarах доалаш дац гIулакх. Къахьегара доагIаш дола кхоачамаш, дика хьал а эш. Укх бIаьсти болх беча наьха къахьегама хьалах лаьца къамаьл хилар тха корреспондента город Грозне Ленински района «Родина» яхача совхоза профкома председателца Болтукаев Завалуца.

Корр. Массанахьа республике а санна, хIанз шун боахаме а кхашкара балхаш дIадоладенна хургда-кх, Завалу, малагIа йоакхо ю оаш цига болх беча наьха къахьегама хьалаш тоадара?

Болтукаев. — Тха болхлой хIанз чуйнна къахьегаш ба кхашка а бешамашка а. Бакъда са укхаза белгалдаккха безам ба тха совхозе кхашкен бешамашкен беш бола болх сацийта-м шера кIезига ха хулаш хулар. ХIаьта а бIаьсти санна хургбац-кх дукха болх. Унхаза хьоаде доагIа шера мичча хана беш бале а, балха хьал тоадара гIулакх бахош диц ца долийташ хилар.

Къахьегама хьал тоадара

ХIанз тха кхашка болх беш 90 саг ва, хIаьта бешамашка къахьегаш-70. Дукха хIама да цар укх аьхки де дезар: 500 гектара тIа баьцадаарашн 400 гектара тIа сомаши хьалкхебе беза цар. МалагIа йоакхо ю хIаьта администраце, партийнии профсоюзнии организацеша цу наьха къахьега дукхагIа безам хилийтара? Эггара хьалха оаха вIаштIехьдаьккхад царна делкъийга, столове санна, шоаш болх беш болчча дIайха, хьалхарчен шоллагIчен даарах, тIамолача чаьх е компотех латта даа хIама хулийтилга. Иштта кийчдаь даа хIама машинаца дIатIаьху уж болчча. Даа хIама оттадеш повар я.

Кхашкен бешамашкен болх беш бола нах эшаш мел йолча инструментаща, спецбарзкъаща, кхыча эшаращца IалашбаЬ ба. Цул совгIа, механизаторашта лоаттаю трактор е кхыйола машин телхача тоаяра эша кхоачам тIабола машин, шиьца ремонтникаш а болаш. ХIаьта механизатораш мабий тха кхашка а бешамашка а.

Тха теплицашкен парникашкен болх бераша делкъийга совхоза столове хIама дуъ мах боацаш. Иштта хIама дуаш ба тха фермен мастерскен къахьегараш а. Даа хIама кийчдара мел эшар тха совхозага шийга да: дулх, шура, баьцадаараш, сомаш...

Кхашка кхедерел совгIа оаха теплицашка а шера хадданза йолча хана хьалкхеду баьцадаараш; наршаш, хоха буц, тайп-тайпара баьцаш. Тха я 3 гектар хула теплицаш. Из зIамига боахам бац. Цига хадданза къахьегаш тказьнел кIезигагIа воацаш саг хул. ХIаьта ховш мадарра, теплицашкара болх атта я бац, кулгаща бе безаш а ба. Кхы аттагIа бац парникашка беш бола болх а. 1.5 гектар хиллал парникаш я тха.

Корр. Массе хана а цхьатарра могаш мича хул саг. КIаьдвеле, этте, е цамогаш волаш ха а йоагIа. Иштта сагага салаIийтара, ший унахцIеню цунга тоайтара деш хIама дий шун совхозе?

Болтукаев. Из оаха хадданза теркаме лоаттадеш дола гIулакх да. Цамогаш волчоа дарба дайта ваха, кIаьдвенначоа салаIа ваха путевкаш тел оаха. Ер шу доладеннача гIоне а иштта йолча путевкаех пайда ийцаб тха массехк болхлочо. Тха болхлой дарба дайташ а салоIаш а хул вай республикерча, Iаьржачафорда йистерча, минеральни хи тIарча, мехка кхычахьарча салоIача цIеношка, курорташка, санаторешка. Къаьстта йоакхо ю оаха цу хьакъехьа цамогаш болча наьха. Дарба дайта эшаш волча хIара сага путевка хилийта лаьрхIад оаха.

Цул совгIа, совхозе оаха хьайийллай медицински пункт, цига я стационар шцйтта маьнги а болаш. Из йиллар административни здани мукъа а яьккха. Из чIоагIа аьттув болаш да болхлошта, къаьстта кхалнаха. Дийнахьа сарралца цига дарба дайташ а хиле, сарахьа цIабах йиш хул цар.

Корр. Болхлой къахьега уйла лакхъергIолаш, цар къахьегама а вахара а хьал тоадергдолаш кхы фу ду оаш?

Болтукаев. Ховш мадарра, хIанз кхачан продукташи промышленни товараши къе мадий вайна. Уж оаха юкъарчал доацаш мадоагIара болхлошка дIакховачийт. Кхыметтел мебель а тIехьа коллективе дIаекъ. Сона хетаргахьа, хIанз оаха лаьцача наькъа раьза ба болхлой. Болхлой къахьегама хьал тоадара цар хьашташ кхоачашдара йоакхо еш, цар гадоакххаш болх бе дага я тха профком, хIанз укх сахьате тхона из карагIа а доал.

Чахкиев СаIид

Бохабаь малх

Дувцар

(ДIахододар. Долалур 14 апреле арадаьннача газета тIа).

— Муртаз, харц хIана лув хьо, — шортта йистхул Осман. — Со мичав хьона гоамавар. Хьай дегага ладувгIал Iа. Бера хана денз со вовзаш хьа ма воагIий хьо. Цкъаь цкъа во хIама аьннадий аз хьога? ЦIаккха а во хIама даьдий аз хьона? Бакъдар аьлча, цкъа хьона таIазар де йиш йолаш вар со. ДагадоагIий хьона, эскаре водаш, къаракъ а менна, буфета кораш а дохадаь, Iайха леладаьр? Мала вар хьо кIалхарваьккхар? Со варий? Вар. Фу аьлар Iа сога цу хана? ДагадоагIий хьона? «Да вац са, цхьабакъда, хIанзчул тIехьагIа, даь санна хьа сий деш дIагIоргва со, баркал хьона» аьларий Iа? Аьлар. Сона дицденнадац уж дешаш.

— Сона а деннадац. — Корта чу а баха вагIар Муртаз.

— Аз-м хIаьта цу Iа лохадаьча корий кизгех доагIа ахча а дIалелар. Хьона-м из ха а хац. Ведда лелача хьа вешийна а хац.

— Сона хов..

— Осман, — Муртаз урагIаьттар, юхаIохайра. — Осман, аз хьо массаза а лаьрхIав. Сий а даьд. Ахча а дIалургда...

— ХIайт, ма къамаьл а дар-кх из да-м, — корта оагабу Османа. — ВорхI шера хьа ца дийха ахча дувца ух мотт хьона со хьай цIагIа? Иштта Iа яхе, со вода. ДIавала. Со вар хьох цхьа адам хеташ.

Осман гIаьттар. Ваха кийчвелар, фуражка тIа а тилла.

— Сабардел, сабардел, Iохал. Ма гIол дIа, — ура а ийккха, из соцаве веллар Муртаз.

— Тамашъеций иззаморгала а дагадохар, — йоахар Османа. Муртаза дувцар вIалла шийна дIа а ца ховзаш санна. — Фу хетаргдар шун дагна, из дIахезача? Из-м праз долаш хиннав, даьра хиннав, шун воя бIаргаголехьа венна. Из вар хьона наха сий деш а лоархIаш а, наьха мотт ховш а.

— Осман, сабардел? — цунна духьалъэккх Муртаз. ДаьллахIи Iохалахь? Из ала мича венавар со. Ца ховш ийккхар сога из дош.

— Мегад, — сабаре юха ше ваьгIача Iохайра Осман. — Со-м хала вац юхаве а араваккха а. Со... наха атта саг ва. Наьха гIулакха лелаш ва.

Сецар Османа къамаьл. Цхьа юкъ яьлар из а вож а йист ца хулаш. Юххера, цIаьхха дага а деха, аьлар Муртаза:

— Меца вий хьо?

— Чаь пела-м маргдар аз, оаша лоре.

— Аминат, чай дал тхона! — дехьарча цIагIа дIачукхайкар Муртаз.

— Муртаз, хьа да дийна валаре, сона атта хургдар ер дувца. Хьа воша — воккхагIа-зIамагIа да а дац — зуламхо ва. Наха а Iаьдала а кхераме ва из. ХIана аьлча, герз да цунга. Кхеравеннав. ЭгIазвахав. Цо хIанз фуннагIа де тарлу. ВIалла герз цунга ца хилча а, наха болча пайданна лелаш вац из. Зе мара, волар мара цунгара гургдац хьона а сона а хIанзчул тIехьагIа. Из вайна дика ховш да. Цудухьа ях аз хьога: кхы а бIехвалалехьа, тIавоалаве из Iаьдала. Цо арахьа доаккха хIара ди, хIара бийса, хIара сахьат тIехьагIа цо шийна еттал дехкеваргволаш хургда цунна, иштта хьона а хургда.

— Сона ха-м хац из мичав.

— ВаллахIи-лаьра хов! — цIаьхха цIогIа техар Османа. — Со Iехаве воалл хьо?

— Хьайна шедар хой хIаьта, Iайха хьалаца, — кулг лостадир Муртаза.

— Ца лаьца-м мича гIоргвар из, дIайода ха йоал дага. Iа хIанз дувцар, Муртаз, гIалгIай Iовдала къамаьл да. Мишта лургва аз воша дIа, тIаккха наха фу моттаргда, фу аргда, аьнна, хет хьона. Наха-м ниiса нхетадергдар из.

— Сона из мичав хац.

ЦIаьхха ни! тох: цIагIа чуйоал Аминат. Шеро юхь а йолаш, тенна саг я из. Муртаз гIийла ва. Ший сесага юхе кIаьнк волаш санна хет из.

— Чай мала шоашта. — пелаш истола тIа Iоовттаду Амината.

Осман айлу, хьачуяьннача Амината сий деш.

— Мукъа лелийта яхалга дий хьа из? — оал цо Муртазага. — Нах а боабайта, зуламаш а дайта! Из дий Iа яхар?! Са кхы дац дувца, хьона из иштта хете.

Осман аравоалу.

— Осман дIа ма гIол, чай мала, — цунна тIехьакхайк Аминат.

— Баркал хьона, Аминат, — цIенхаштта йистхул Осман. — Сона дезац чай. Эхь мукъагIа хета мегаций, аьлар сога укхо, со шун цIагIа чуваьлча. ХIанз со чай мала Iохойя, Муртаза бокъонца хета а мег со эхь-сий а дайна лелаш во саг ва, аьнна. ХIаьта чай мала-м нах укханна корoргба.

Цул тIехьагIа массехк ди даьлар, Муртазарга из юха ца воагIаш. Ла-м дувгIар цо, бIарг а кхоабар, бакъда, коа чуводанар. Османа догдоахар, Муртаз шийна тIавар, по дарий дар. Иштта хилча, нийсагIа дар из. Цхьабакъда, тIавоагIаш из а вацар, гучавоалаш Мусост а вацар. ХIаьта ха дIайодар. ХIанзхIанз цаI хургда-кх яхаш, дог лазаш лелар Осман.

Из бакъвар: Муртазарга воагIар Мусост. ВагIацар адам санна, тебаш, эгаш, лечкъаш воагIар КъайлагIа барзкъаш а хийце. дIайха хIама а диэ, юха а ведда дIаводар.

Амината чIоагIа ший салуар, из гIулакх ииштта этта. Кхерар из маьрвешех. ТIехьарча хана из ца кхераш вIалла хIама а дарий-хьогI? Цунна гора шоай цIенна тIаена Iаьржа морх, цхьабакъда, фу дергда хапар. Цо аьннар дIазацар Муртаза. Из а чIоагIа хувцавеннавар. Нахах оагIо увзар, хайра йистхулаш вацар. Корта чубелла лелар. ГIожа вар. ВIалла бахьан а доацаш тIачувхар сесага. Амината ховра, шоай цIагIа эттача гIулакхах шоашта дикадар даргдоацилга, из гаьнадала йиш йоацилга. Цох цхьа къоастам хила безилга. Цхьабакъда, мишта хургба из къоастам? Из, Аминатага хьаттача, керттерча даькъе Муртаза кара дар. Цудухьа ма хулла цунна из хьалхадаккха гIертар Аминат. Цкъа сарахьа шоаш шиъ цхьана долаш, бер тхьовса а даь, мараца къамаьл доладир цо.

— Тахан юха а вайра сона милицнонер, — аьлар Амината.

— ХIай, вайцига венавар из? — сихха хьаттар Муртаза.

— А.., Вай лоалахошка а хинна дIавахар. Вай цIенгахьа хьа а хьажавзар.

— Хьо.. Цунга а, моллагIа кхы воагIе а, йист ма хилалахь. Хац арга Iа. ХIама хац аьлча, яьннай хьо.

— Хац... — Аминат елха чIехк. — Бежан ма дий со-м... Наха бIаргагац моттий хьона вай леладер?

— Фуд вай леладер?

— Фуд вай леладер?

— Фуд? Хьога хетт аз-м?

— Ираз довр да-кх, фуд! Iаьдала дIатIа хIана водац из хьа воша? Фу бала ба вайга цо бахьар?.. — Аминат елха йолалу. — Сона-м магац кхы иштта лела... Даим, хIанз-хIанз, хIанз-хIанз, яхаш...

— Эъ! ЭгIаьвй хьо?! Сацийта! — тIачайхар Муртаз ший сесага.

— Сацац со. Из ше дергдар даь ваьннав. ТIаккха вай... Iа е мегаций, сох ца йой а, хьайна, хьай кIаьнка уйла. ХIанад вай иштта? БIаргаш дайна нах санна ма лелий вай...

— Мусост... са воша ва.

— Са да из вале а. во хIама да по даьр Iалаьмате во хIама. ХIанз из хьои сои дагадолаш лелац. Ше ва цунна дага, алхха ше. Из кхетаде мегаций Iа?

— Сов хьаькъал чу енай хьо. Наха фу аргда хой хьона, аз из Iаьдалга дIавелча?

— Хов. Къонах ва аргда!

— Хьайл, дувцар. «Къонах ва аргда». Иштта къонах хинна саг вайнавий хьона цIаккха а?

— Байнаб. Вешта, сенна дувц из...

— Хов сона, хов, — сесаг тее велар Муртаз. — ВаллахIи сай ког-кулг доаккхийтаргдар аз, ер гIулакх иштта ца оттийта. Мусост сол воккхагIа ма вий. Воалий со, цо аьннар ца дича. Из воккхагIа вецаре-м... цаI дергдар аз. Вай ворхх!е даь хана денз хьадоагIаш ма дий, зIамагIчо воккхагIчо аьнначара ког дIабаккха йиш йоацаш. Цо ше вуй а. Со а валац воккхагIчо сайга яхар ца дича.

— Хьай безам бар де хIаьта, — оал Амината. Юха а елха йолалу из. — Сои са кIаьнке-м хьо воацаш а мегаргда...

— Из фу яхилга да, фу ала йоалл хьо?!..

Цу ханна цхьанне наIарах хIама а теха, хад пар къамаьл. Цхьа юкъа йоаккх цар, ладувгIаш багIаш. Тата тхьовра мо шортта юха а ду.

— Ер малав-хьогI. Хьалсага лампаш, баьдийирзай вайна.

Муртаз аравоал. Пхи минут а ялалехьа ни! юха а еллалу. Вена цIагIа чуэккх Мусост. Саькха бIаргаш, ирьенна мераж, чукхийтта басилгаш, яьнна модж, хьерчаденна бIеха барзкъаш — ца вовзаш нйрчаваьннав из. Из цунна шийна а хов.

— Наьха саг вац гIий Iа? Кораш дIакъовлалаш.

Амината занавескаш хьатIаоз, корех хIама гургдоацаш.

— Сага вовзар хьо? — хоатт Муртаза.

— А. вовзар, — сихха жоп лу Мусоста. — Сахьат даьккхад аз, хьа лоалахой Iо ца бувшаш.

ЦIагIа гIолла бIарг локхаш чакх а ваьнна, буфета тIехьашка гIанд а оттадаь, Iохов из.

— Ма цIимхара да шо, фу даьд шоана? — хоатт цо. — Кхы хIама-м хиннадац укхаза?

— Хиннадац, — лоацца жоп лу Муртаза.

— ХIама дац хIаьта. Аминат, хий дIохдел сона когаш била.

— Хий кийча да. — раьза йоаццаш кхосс Амината. Бога чу а детта, хий Iоттаду цо Мусоста хьалхашка. Ше сихха вокх цIагIа дIачуйода.

— Хьаел, когаш билал са! — тIехьакхайк Мусост. — ЧIоагIа кIаьдвеннав со.

«Наха долча диканна лелаш ма веннавий хьо-м кIаьд», — раьза яц Аминат. Тхьайса улла бер сома а даьнкха делхийт цо.

— ХьайоагIий хьо?! — юха а тIехьакхайк Мусост. — Иккаш Iояхал са.

— КIаьнк велх са, — хьачукхайк Аминат.

— Цо фу леладу, вIаштIехьа йий из? — вешийна бIарахьож Мусост.

— Хац... Дика могаш яц из...

— Хьо вий могаш? — хетт Мусоста, цIимхара ший вешийна бIара а хьежаш. — Кхераденнад мотт сона шо.

— Кхераденнадац, кIордадаьд, — раьза воаццаш кхосс Муртаза.

— ДIа а вахе, мотт тоха хIаьта. Са воша Iоа цIагIа вагIа, ала. ТIаккха... хьаким вергва хьох ..

— Со вац хьакимал эшаш.

— Вац даьра. Хьо моргаш бац уж, хьакималла хержараш. МаIа вац хьо, маIа!

— Мегад! — ураэккх Муртаз. — Тоъаргда!

— Гой, фу къамаьл да воккхагIа волча вешийга дер, — кIеззига кIаьдагIа оал Мусоста. — Кхы фу эш сий дов!

— Сий-м дайна даьннадар. ХIа, кхы дувцаргдац вай из.

— Хьий, наIалет хьа бата! Мегад. Со-м кхоана Iурра дIагIоргва хьона. Волле, дIаара а ваьле, ладувгIа. Дала кхы дикагIа вахар ма лолда хьона.

Муртаза дикка ха йоаккх, чу ца воагIаш. Ше даа хIама кийчдаь яьлча, тIехьа а яха чувоалаву из Амината.

Мусост ше цхьаь Iохов хIама даа: Муртаза диэ ва ше, оал. Визача, наб тIагIорт Мусоста. Барзкъаш Iо па доахаш, дIа метта вуж из. Кисара хьа а яьккха, гIовга йолл тепча. Наг-нагахьа сомалелхаш, унзара гIанаш гуш, во йоакхх цо бийса.

Муртазен Аминатен а банзар цу бийсанна набара сийг. Сахиллалца ший бера юхе ураяьгIар Аминат. Цкъа Iоховш, тIаккхха корага вахе ладувгIаш, садуаш лийлар Муртаз а.

Iура дIаваха па могаш вус Мусост: из цамогаш хул. Чарахьаша го а баь кIалийна берза санна доаг цун бIаргаш. Арахьара гIар е тата хьахезача унзарвувл из, тепчана тIаккхувд.

Из санна унзарвувл Муртаз а. Иштта еха хьувз Аминат а.

Са хинна дикка ха я. Аминат балха ахацар: цун зIамига бер дар. Цхьабакъда, Муртаз а вац балха ваха кийчлуш. ХIана? Из хац Мусоста. Ше бахьан долаш из цIагIа Iай, нийса хургдац, аьнна, хет цунна. Цудухьа хоатт цо вешийга:

— Тахан... тахан балха водаций хьо?

— А. Тахан юрт вIашагIкхет, цига хила везаш ва со.

— Со... сарахьа дикагIа хила мег... ТIаккха дIагIоргва со... Из.. Сенна кхет уж?

Цу ханна цIагIа чуэккх Аминат, баха бос а болаш.

— Милиционер воагIа!

— ХIай?! — меттара кхоссалу Мусост.

— ХIай?! — эккх, пиджак тIа а йийха, аравала дагахьа кийчвеннача Муртазага а.

— Муртаз! — чукхайк Осман.

Тепча хьалъэккхийт Мусоста. Эгаш я цун ка. Бос бисар а бахаб.

— Цо... цо фу леладу?.. — кIирвенна ший вешийна бIарахьож из.

— Во-а Муртаз! — юха а хьахоз царна Османа оаз.

— Сона сенах хов, цо фу леладу. — ДIаяккха тепча.

— Со мича вода?! Маьнге кIал вала со? — сихвенна лув Мусост. — Волле, дIааравала. Чу ма вайталахь из.

— Аминат. хьо ялал ара, — оал Муртаза.

— КIаьнк дIаяца хIаьта.

Марага кIаьнк дIа а венна арайода Аминат.

Маьнгена кIал дIалачкъ Мусост.

— Хьо а валал ара, — оал цо, — Хал из сенна венав: саго мотт теха венав е ший гIулакха венав.

Аравоал Муртаз а, мархIа воаллаш кIаьнк а волаш. Юхасоц из кхоаленна кIал. Милиционерон Аминатен дувца къамаьл хьахоз цунна.

— Саг хиннавац ях Iа шоайцига? — хетт Османа.

— Хиннавац, — жоп лу Амината.

— Фу дергда хIаьта, — уйлане ваххе оал Османа.

Цхьа юкъ йоал из а вож а йист ца хулаш.

— Сийсар а хиннавац? — юха а хоатт Османа.

— А. Хиннавац — Халла хьахоз Амината оаз. Из оапаш бувца Iема яц. ХIанз а бувцаргбацар, марахи цун вешехи ше йоаларе. — ХIана хетт Iа?..

— Диканд. Со-м вода хIаьта. — Фуражка Iо а яьккха, хьаь тIа а ший баьшача керта тIа а йовлакх хьокх Османа. Цхьабакъда, дIаводац.

Из дIа ца водаш, сахьувзаш латт Аминат.

Цу ханна, цIагIара ара а ваьнна, тебба ваха отара чу эккх Мусост. Из къайлавоаллаш, цох бIаргкхет Муртаза. Иштта а кхераш, дог детталуш латтар из хIаьта хIанз воша бIаргавайна, дисар а дIадода цун са.

— ХIа-а. из... випвеннавар со, — хьахоз Османа оаз. — Тахан юрт гуллуча вола алалахь Муртазага.

Лазаро а, цIаьхха, цхьа хIама гуча а даьнна веча санна кхаьчача милиционеро а корзагIваьккха, кхеравенна хьувзар Мусост. Отара чу ваьлча, цу чу а маьрша ца хеташ, тебба юха ара а ваьнна, цIенгахьа хьавод из. Цу ханна бIаргагу из Османа.

— Яьй, — эккх цунга, — сабардел?!

Сихха юха а хьажа, ваха цIагIа чуэккх Мусост. Ни! тIатох. Цунна тIехьавод Муртаз. Хьачуйод Аминат а цунца милиционер а.

Тепча йоал, Муртаз цIагIа чуэккхаше. Цунна мархIа доалла бер цIаьхха хьалтоссалу, тIаккха Iоматар дода. Муртаза кулга тIа гIолла тIех а даьнна, кIаьнка берзанча кога тIа гIолла Iодолалу цIий. Из кIеж етташ Iоухa цIий бIаргагу хIаьта хьачуйиккхача Амината. ЦIаьхха беха, бавттIа дIабахача санна хеталу цунна шоай корах чухьежа ахкан боккха бIайха малх. Кор а дохош. цIагIара аравода Мусост. Аминат йож, кхетам чура а яьнна.

Мусост хьажкIаш а кагъеш, масса дIавод беша гIолла. ЧIоагIа вод из, низ дIа ма кхоачча чIоагIа. цхьабакъда. хIаьта а хIанз-м кIалхар воалаваланзар. Османа шозза урагIа тепча кхосс. ТIаккха хьожжаьь тох. Мусост вож.

Муртазар лоалахочун кIаьнк вохийт Османа милице райотделе. Дукха ха ялале, машинаца вена хьаотт подполковник Тарасов Григорий Степанович.

Ийоча сурт да цунна гуш дар. Муртазар цIагIа а коа тIа а белхаш кхалнах ба. Дукха къонахий а бераш а гулденнад хьажкIий беша. Царна юкъе гуш ва милице фуражка тIатуллаш латта Осман. Цунна хьалхашка улл Мусост. Хьагулбеннаб лоалахой, бовзаш а бовзаш боаца а нах. Царна юкъе латт вира вордапа балха волаш цига тIанийсвенна Увайс а.

— Дийна вий ер? — хоатт Григорий Степановича, ше хьатIаотташе.

— Дог детталуш-м да. — жоп лу Османа. — Ер-м веннавалар, укхо бер ца дийна...

— Мишта хилар из? — хетт цо.

Османа дIадувц деррига, хIама лочкъа а ца деш.

Цхьа юкъ йоаккх цар йист ца хулаш. ХьатIаух керда нах. Хаттараш ду. Шортта да цар массане лер.

— Укхан воша Муртаз ва дукхагIа бехке, — цIенгахьа корта лостабу Османа. — Аз дIа-м аьннадар. Ткъаьи иттазза-м аьннадар: хьатIавайта хьай воша, хьаала из мичав. «Хац! Хац!». Из дар цо луш хинна жоп.

Кастта кхоач «Скорп помощь». Мусост дIавуг. Из хIанз а сакхетам чу ванза ва, варга догдоахилга а яц, бакъдар аьлча. ДегIах чакх ца боалаш бисаб, букъах кхийтта пхо.

Милице райотдела начальник Григорий Степановичи милице сержант Паргиев Османи, машина тIа а хайша, шоай цIен юххе гIолла дIаболхаш, бIаргаш чу этта хий а долаш, царна тIехьахьежаш латт Муртаз. ЦIагIара хьахоз елхача Аминатa а кхыболча кхалнаьха а оазаш.

ЦIен коанаIаргахьа шоай машина хьаерззаш, Муртазах бIаргкхет Османа.

«ХIанз воагIаргва из милице, — аьнна хет цунна. — Ше воагIаргва. Цхьабакъда, тIехьа да. Сов тIехьа».

Бицлургбоаца никъ

Дукха ха йоаццаш А. П. Чехова цIерагIча Нохч-ГIалгIай республикански Iилман библиотеке чакхъяьлар «Сийлахь-боккха даьре никъ — диалога никъ» яхача темана хетаяь сайре. Из вIаштIехъъяьккхаяр культура Ерригроссийски фонда Нохч - ГIалгIай республикански отделенеси «Чеховкасея» (иштта хьамсара цIи йоаккх дешархоша шоай керттерча библиотерах). Из сайре дIахьош яр культура фонда вай отделене правлене член, журналистка Николаенко Ия Васильевна. Тахан цо дувц цу вIашагIкхетарах.

Сона хетачох, цу сайренца хьашт хилар санна из ца хилар а дувзаденна дар «Сийлахь - боккха даьре никъ — диалога никъ» яха цIи дуккханеша кхетаеш ца хиларца. Республикански библиотеке чакхъювлар А. П. Чехова, М. Ю. Лермонтова, А. А. Ахматовой, Б. Л. Пастернака кхоллама хетаяь сайренаш. Из наха ховш а цар кхетадеш а дар. Цхьабакъда, тахан нагахьвар мара вагIацар укхаза, бокъонца ше сенга вода а ховш.

Укхаза баьхкарашта го йиш яр цIихезача нохчий художника Амирханов Борхий суртий йоккха экспозици. Цу чу яр шовзткъа цун хьалхара акварели графикеи лаьрххIа укх денга кийчъяь. Цу выставкагара дIайола а елар сайре. Цунна теркам тIабахийтар сайре хьайийллача халкъа поэтес сас, культура фонда Нохч-ГIалгIай республикански отделене правлене председатела заместитела Ахматова Раисас. ДIайха дош аьлар Б. Амирхановх «Грозненский рабочий» газетерча журналисткас Катышева Марияс. Цо дийцар Амирханов-художника суртех, Хайбахе хиннача митинге ше цунца вIашагIкхетарах, цун тайпах. Цхьа шиъ тайпара теркам тIаозаш дар из къамаьл эрсий кхалсаго деш хилар а.

Боккъалдар аьлча, цу хьалхарча выступленегара дIаболабелар вIашагIкхетара интернациональни лостам. Эрсечо вувцача нохчий художнико дехкача сурташа ма далийтарий вай. Китаера боагIа «даьре никъ» хиннача Юкъерча Азе аренашка гIолла заочни никъ бе вIаштIехьа а.

ДIахо дийцар М. Мамаева, У. Ярчева, Б. Суденко, Ш. Рашидова стихаш. Бухара, Хива, Стамбул художника сурташ тIа санна дийнлора поэтий стихашка а.

ХIаьта а из вIашагIкхетар дIахьо хала дар. Шоайла вIашкадувза дезар Нохч-ГIалгIайче еррига хьалйизача къаьнача караванни наькъехи культура геттара къаьнача памятникехи истоpe, социологе, экономикеи филологеи Iилман-тохкама института Iилман болхлочо, исторически Iилмай кандидата Х. А. Хизриева дийцари Сийлахь-боккхача даьре наькъаца бувзам болча республика исторически моттигех наькъаш дерийи экскурсийн Грозненски бюро директора заместитела, культура фонда республикански отделене правлене члена М. С. Бережкойс дийцари, кхыйола выступленеши.

Сийлахь - боккхача даьре наькъах, доттагIалах, интернационализмах яр цу сайрене йийша стихаш а. Башлоама тIарча моpхех, Японеи Нохч - ГIалгIайчени боалех яр гIалгIай поэта Гагиев Гирихана йийша стихаш. Караванни наькъаш чакхдийнача астраханскп лаьттах стихаш йийшар Ю. Б. Верольске, сайре дIахьочо а йийшар ший среднеазиатски цикл. Иштта дукха дика стихаш йийшар Р. Ахматовас а. Цун стихашца чакх а даьлар вIашагIкхетар. Дукха баьгIар дIа-хьа ца къасташ. Дукха хаттараш дир сайре вIаштIехьъяьккхарашка, тIехьагIа вIашагIкхета барт а бир. Кердача диткъачен чIоагIачеи даьре тайнашца вIашагIбийзар цига мел хиннараш сайрено.

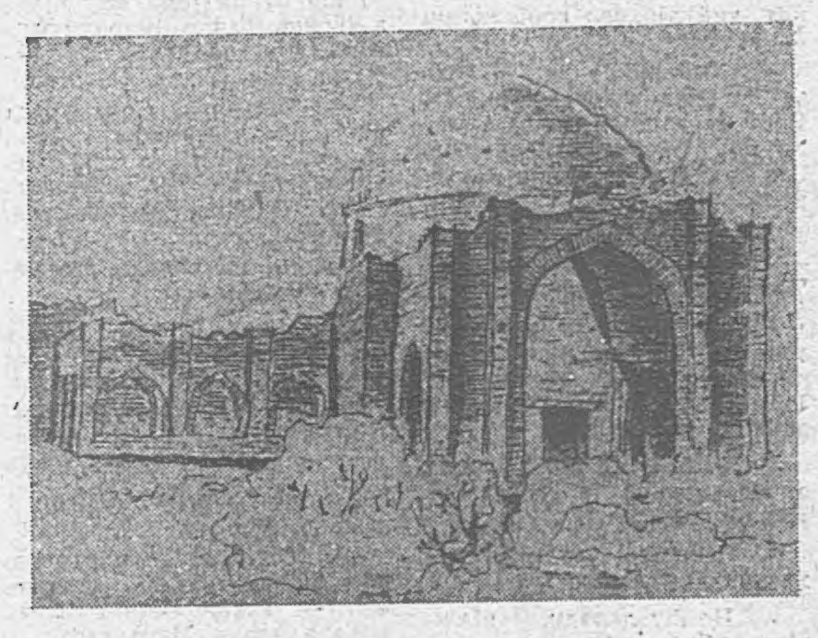

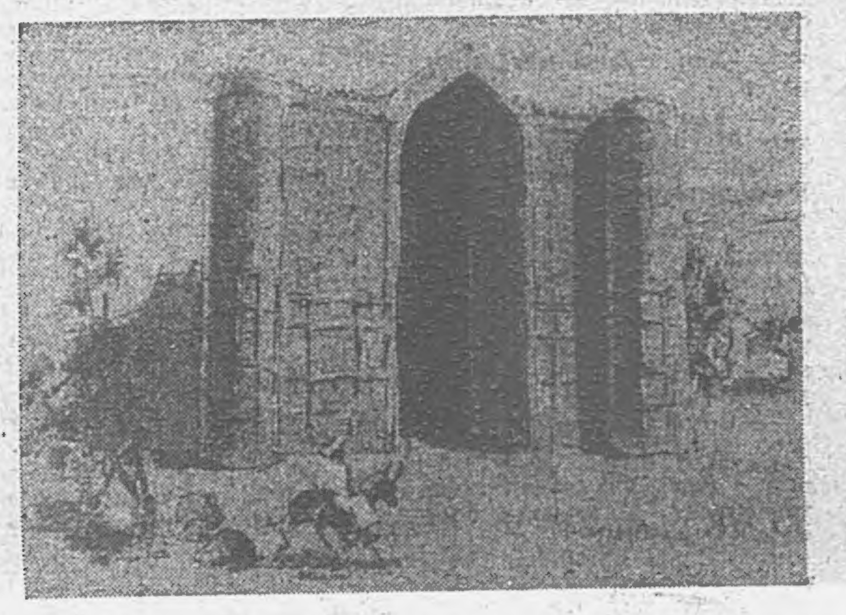

СУРТАШ ТIА: 1. Ясави Ахьмад Хьажий дворец (г. Туркестан); 2. Мазар Зу-Эль-Кифл Термез гIала юхе.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурташ.

ХАЛКЪА КХОЛЛАМ

Дохадаь зоахалол

Мала Iохайшача кагийча наха хезад тховсара шоай новкъост саг еха чувода, аьнна. ВорхI хиннав ераш.

— Из зоахалол дохалургдар-кх, — аьннад виъне.

— Хинна даьннад из, — аьннад вокх кхаьнне, — тховсара найц чуводаш хилча миштa дохаде гIерт шо из?

Цигга ланаш дехкад цар. Виъ ваьнна тховсара ехача йиIий коа наIарга вахав. Доккха дов эккхийтад акхарех шинне.

Вож шиъ юкъе лелхаш хиннав.

— Да хьакхийца валларг, — оалаш хиннад цхьане,— сох хьанаьхк (саг еха воагIачун цIи а яьккхе) тарвеннав хьона. — наха пIелгаш Iетташ лела.

—Да хьакхийца воаллалва хьа, хьанаьхка (саг еха чувоагIачун цIи а яьккхе) мо мара да а дац хьона эхь, — оалаш хиннад вокхо. Даггара тIакхача а гIерташ, яьха шалташ а йолаш, шоайла вIашка гIерташ хиннаб ераш.

Саг еха найц чувоагIача коа хьагулбенна хинна нах коара хьаарахьийлхаб, акхар ю яппараш дIа хеза. Ераш кхы а хьаьрбаьнна вIашка гIертаб.

Шинне а вIаши тIехбеттамаш беш хиннаб «хьой, хьой хьанаьхк ва» яхаш. Цу сахьате дага а баьнна, йиIий даьша зоахалол дохаде лаьрхIад.

Хьакхаьчаб найци, найца новкъостийн, берригa саг еха чубоагIа нах...

ТIехьагIа хала вIашкаденад йоах, из зоахалол.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ВАХАЧА МОТТИГЕ ЭША ХIАМАШ

я «Товары для дома» яхача № 50 йолча тика тIа (Дудаева цIерагIа бульвар, 14):

«Струмок» яха электронасос — коатIарча бешамашка хий тохара, гIувшкара хий хьалъэцара; мах — 53 с. 50 кеп.

Къулгаш — цIагIарча хьалашка даьтта даккхара; мах — 50 сом.

«Наседка» яха инкубатораш — коашкарча хьалашка кIоригаш яхара а уж кIезиг-дукха кхеяра а: мах — 120 с.

Магнитофонашта йола касеташ (СССР — Австри).

Ленински РТО.

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 15—20, Грозне 16 — 18 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Дикача нахах

Хьинар дола саг

Вай республике тIа-тIа дукхагIа хулаш йоагIача арендага яьннача тикай коллективаша хьинарегIа лех эцархой хьашташ махулла дикагIа кхоачашдарга долха наькъаш. Цу тайпара масал кoрадир сона Сунженски районе вахача хана. Ши шу гаргга да Серноводскера промышленни товараш дохкача тика коллектив кердача хьисапе болх бе йолаенна.

Эггара хьалха арендага ялара уйла кер чу ессар тика заведующена Умаева Хазмана. Ший нешашца Гелагаева Лейлацеи Шаиповa Ларисацеи дагаяьлар из цу хьакъехьа. Уж раьза хилар.

— Юххьанца шекдар тхо гIулакх лерттIа дIагIоргхиларах, — йоах Умаевас, — тIаккха кхера дезаш хIама доацилга кхийтар. ХIанз цхьание а IотеIаяцар тха иницнатива, ца эша хьехараш дицар. Мадарра аьлча, тхоай балха моттиге бокъонца дай хилар тхо.

Хазмана уйла ца еш гIа боаккхаргбоацилга хьахьокх цун берригача къахьегама наькъо. Из торговле ена ткъаь итт шу да. Царех цхьаь цаI дIададхийтадац цо товарооборота плаш кхоачаш ца еш. Эцархошта езаеннай цун кIаьда оамал, Iимерза къамаьл. Цо болх беча тика чу хозаргдац охца дош, гIартата. Укхаза массахана лостами сатеми ба.

Умаева «тIах» аьнна саг хилара тешал ду цо бIу ца къожабеш общественни декхараш кхоачашдаро. Дукхача шерашка хиннай из юрта Совета депутат, кхалнаьха совета председатель. Хов цунна нах шийна тIехьабаха а цар дегашка бода никъ лаха а.

— Фу дар оаха арендага даьнначул тIехьагIа эггара хьалха даьр? — йоах Хазмана. — Йоакхо йир торгови майда а гIонна йола помещенеш а шерьяра, тика чура оборудовани кердаякхара. Из дерригa а дир оахаш къахьийга баьнхача пайдан чотагIа. Цул совгIа, чура а тIера а тоайир тика. Цудухьа хIанз йIайхача, хозача, паргIатача моттиге бу оаха болх.

Соахка 335 эзар сома мах бе безаш яр тика коллектив. Из декхар 55 эзар сома тIехкхоачашдир цо. Хазмана болх беча дукхача шерашка цIаккха а хиннадац цу тайпара лакха хьокхамаш.

Мишта вIаштIехьдаьннад из толам баккха? Цу хаттара жоп луш Умаевас аьлар:

— Духхьал тика чу мах баь Iац тхо. Цахаддаш дакъа лоац оаха тайп-тайпарча ярмаркашка. Кхыметтел Ашхабаде, Ростове хиннад. Из дерригa а ду товараш пайда боацаш ухкаргдоацаш, уж эцархошка дIакхоачаргдолаш.

Тика чу цхьа моллагIдола товараш хьаэцац Хазманеи цун новкъостащеи. ЧIоагIа теркам тIабохийт цар уж дика а эцархой бIарг тIаозаш а хилийтара. Цудухьа укхаза массехана корабе йиш я товш бола кога гIирс, чухьнахьа а тIехьнахьа а дувхаду барзкъа, бе-бе кIадаш, кхыдола товараш.

— Укх тIеххьарча хана, моллагIдолча наькъашца пачхьалкхен планаш кхоачашъе гIерташ, цхьайолча промышленни предприятеша шоаш арахецача товараштa тIехдаьнна доккхий маьхаш увттаду, — йоах заведующе. — Мишта кхетаде деза берий маьчех ши-кхо тума доаккхаш хилар? Цу тайпара товараш аьттехьа дитац оаха.

Ше камаьрша, хьаьнала саг хиларах тарра, дика дезал хьалкхебаьб Умаевас. ВоккхагIволча воIас Султана Ростовера халкъа боахама институт чакхъяьккхай. ХIанз Ставропольски крае болх беш ва из. Серноводскерча № 2 йолча юкъерча школе дешаш долча берашта эрсий мотти литературеи хьехаш я йоI Раиса. Эскаре гIулакх даь ваьлча, КПСС членалла кандидат волаш цIавгIа шоллагIвола воI Джабраил моттигерча консервни заводе балха эттар. ХIаьта кандидатски стаж йистеяьлча, цигарча коммуниисташа парте мугIарашка дIаийцар из. Хьинар дола, шийна тIадиллар дизза кхоачашдеш вола зIамига саг чурча гIулакхий районни отделе хьожавир предприяте коллективо. Шоай наьнах йоахка дика оамалаш дIанийцар Хазмана кхыча бераша а — Ларисас, Зулпас, Iалихана.

Цхьабакъда, ший вахарах, дезалах дукха дувцара тIера яц Умаева. Цун керттера дешаш балхах да. ХIаьта цо из во ца белга кхетадир аз тика чу гIолла бIарг локхаш чакхваьлча. Укхаза дар индийски а польски а керта тIа тохкаду йовлакхаш, маIача наьха импортни костюмаш, кхалнаьха пазаташи колготкаши. Йолаш яр кхычахьа йоаца маIача наьха пазаташ а. Лоацца аьлча, наха хоатташ дола товараш дар укхаза.

— Халахет сона тхоай болх цхьаболча наха во бувцаш, — аьлар Хазмана. — Аз яхац мах бечарна юкъе берригаш а кулга цIена нах ба. Нийслу «атта баха» гIертараш а. Цхьабакъда, дукхагIча даькъе тикашка болх бераш хьаьнала къахьегамхой ба.

Шеко йоацаш Умаева ше царех я.

М. МАЖИТОВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

17 АПРЕЛЬ
ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Мультфильм.
9.05 — «Наедине со всеми» яха «Современник» яхача Московски театра фильм-спектакль.
11.00 — Из хиннад... хиннад...
11.25 — Берий сахьат (французски метта урокаца).
12.25 — Коллаж.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Армия Трясогузки» яха бераштa дола фильм.
17.05 — «Камбоджена лаьрхIа дола зизаш» яха мехка ханарча денна йола киноочерк.
17.35 — Мультфильм.
17.45 — Марша йоагIийла, музыка!
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Прогресс. Информаци. Реклама.
19.30 — Политически диалогаш. КПСС XXVIII-ча съезда йола КПСС ЦК платформа ювцаш.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — «Остров» яха художественни фильм. 1-ра сери. (Премьера).
22.35 — Футбол. СССР кубок. Ахфинал. «Динамо» (Киев) — ЦСКА. 2-гIа тайм.
23.25 — Доазол дехьарча эрсий культура. Художника О. Целикова мастерской.
23.55 — ВЛКСМ XXI съезда дневник.
00.15 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 11-гIа класс.
9.05 — Французски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35 — Природоведение. 2-гIа класс.
10.55 — Берага хьажа Iомабалара школа. 1-ра передача.
11.25 — «Экрана тIа — 01 служба» яха Советски цIи ялара кхерамзле хьахилара цхьа шу дизара йола передача.
11.55 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни Швеци — Сборни Финлянди. 2-гIеи 3-гIеи периодаш. Швейцарера передача.
13.15 — Ритмически гимнастика.
13.45 — «Прошедшее вернуть» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 1-ра сери.
16.00 — Iилма-довзийтара фильм.
16.20 — КПСС обкоме: партийни вахара хроника.
16.30 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни ФРГ — сборни СССР. Швейцарера передача.
18.30 — Информационно-публицистически программа.
19.00 — СССР Лакхехьарча Совета сессе. Перерыве (20.00) — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

18 АПРЕЛЬ
КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Мультфильм.
8.40 — «Разорванный круг» яха художественни фильм.
10.05 — Футбол. СССР кубок. Ахфинал. «Динамо» (Киев) — ЦСКА. 2-гIа тайм.
10.55 — «СелаIад» халкъа кхоллама телепрограмма VIII дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Пачинские песни» (Грузински ССР, СССР).
11.30 — «Дунен гонахьа» яха альманах.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Зимбабве халкъа искусства: кхартIои музыкен» яха телеочерк.
16.05 — «Телеэхо» яха журнал.
16.35 — «Марша йоагIийла, бIаьсти» яха фильм-концерт.
17.00 — Документальни фильма премьера.
17.30 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — ХIанзарча этапах ленински гIуланхаш дегIадахкар.
19.45 — Эрсий иллеш дIаоал Т. Петровас.
20.00 — Iилма довзийтара фильм.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Коллаж.
21.35 — Актуальни интервью.
21.45 — «Остров» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
22.50 — М. И. Глинки цIерагIча Ленинградски Паччахьалкхен академически капеллас дIалокх.
23.10 — «День рождения в Москве» яхача «Кинопанорама» дола тIатохар.
00.10 — ВЛКСМ XXI съезда дневник.
00.40 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Музыка 2-гIа класс. Симфонически оркестра инструменташ. 2-гIа передача.
9.05 — Немецки мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Немецки мотт Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Литература. 7-гIа класс.
11.05 — Берага хьажа Iомабалара школа. 2-гIа передача.
12.05 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни Финлянди — сборни Чехословаки. 2-гIеи 3-гIеи периодаш. Швейцарера передача.
13.25 — Документальни фильм.
13.55 — «Прошедшее вернуть» яхача телефильма юхагойтара сеанс 2-гIа сери.
16.30 — Фильм.
16.40 — «Кого не тронут сладкие созвучья...». (Юхагойтар).
17.25 — Халкъан кхоллараллa (нохчий меттала).
18.00 — № 3 йолча СПТУ хьех шо.
18.05 — Телезу (нохчий меттала).
18.20 — Информационно-публицистически программа.
19.00 — СССР Лакхехьарча Совета сессе. Перерыве (20.00) — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

19 АПРЕЛЬ
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Iилма-довзийтара фильм.
9.30 — Марша йоагIийла, музыка!
10.15 — Мультфильм.
10.25 — «И этот голос небывалый» яха М. И. Бабанова театральни мемуараш.
11.25 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
12.25 — Коллаж.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Армия «Трясогузки» снова в бою: яха бераштa дола фильм.
17.05 — Документальни фильма премьера.
17.25 — Поэзе миноташ.
17.30 — Б. Чайковский «мерзаш долча оркестра йола симфониетта».
17.55 — Объектив.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — «...16 шу даланзен бокхкхагIеи».
19.45 — «Компьютерацара аккордеона йола соло». Ю. Дранга ловз.
20.00 — Iилма-довзийтара фильм.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Актуальни интервью.
21.40 — «Кхы а диссар, массехана а санна, дIа ца оалаш цхьадола...» яха СССР халкъа артиста В. Васильева кхолламах долча телефильма премьера.
23.40 — «Тараз» яха В. Набокова феномен.
00.00 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Общая биология. 11-гIа класс.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Биологи. 9-гIа класс.
11.05 — Берага хьажа Iомабалара школа. 3-гIа передача.
12.05 — «Вий» яха Н. В. Гогола произведени экранизаци.
13.20 — Ритмически гимнастика.
13.50 — «Прошедшее вернуть» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 3-гIа сери.
17.00 — «Маца юханхайкарг-ба лув нхера» яха художественни фильм.
18.15 — Информационно-публицистически программа.
18.55 — Фильм-реклама.
19.00 — «Импульс» яха прямой передача. Телефонаш: 22-26-68; 22-01-65; 22-93-92.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — Информационни программа.
21.00 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни ЧССР — сборни США. Швейцарера трансляци.

20 АПРЕЛЬ
ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Iилма - довзийтара фильм.
9.35 — Березина Сергея иллеш.
9.45 — «День рождения в Москве» яхача «Кинопанорама» дола тIатохар.
10.45 — «...16 шу даланзен бокхкхагIеи».
11.30 — Шера ханаш. Апрель.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Ф. Шопена фортепианни произведенеш, А. Скрябина музыкальни сокровищница.
16.50 — «Лаьтта — вай юкъара цIа» яха фотоконкурс.
16.55 — В. И. Ленина ваьча денз 120 шу дизара хетаяь торжественни собрани. Кремлерча съезда Дворецера трансляци. Чакхйоаллаш — «Ха». ТСНи «Спартак» яха А. Хачатуряна балети.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — «Спартак» яхача балета дIахододар.
22.30 — Коллаж.
22.35 — Из хиннад... хиннад...
23.05 — Взгляд.
00.50 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 7-гIа класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Истори. 8-гIа класс.
11.05 — Берага хьажа Iомабалара школа. 4-гIа передача.
12.05 — «По прочтении Данте» яха Ф. Листа фантази-соната.
12.25 — «Прошедшее вернуть» яхача телефильма юхагойтара сеанс. 4-гIа сери. 1-реи 2-гIеи доакъош.
17.00 — Документальни фильма премьера.
17.05 — Нохчийн мотт Iамабо (нохчий меттала).
17.35 — Ленина Iамийна вай (нохчий меттала).
18.05 — «...А говорим о милосердии» яха 2-гIа передача.
18.35 — Закон, бокъо, мораль (гIалгIай меттала). Прямой передача. Телефонаш: 22-26-68, 22-93-92, 22-01-65.
19.15 — № 4 йолча СПТУ хьех шо.
19.20 — Информационно-публицистически программа.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — Информационни программа.
21.05 — «Даймохк» яха фильм-концерт.
21.35 — Вай кандидаташ. «Сельская жизнь» яхача газета соб. корр. С. Лорсанукаев.
21.55 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни Финлянди — сборни СССР Швейцарера трансляци.

21 АПРЕЛЬ
ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Вай беш.
9.05 — Документальни фильм.
9.35 — Казахстана музыкальни программа.
10.00 — «Закон гармонии» яха бразильски архитектореи общественни деятели волча Нимейера Оскарах.
10.45 — ЗIамига концерт.
11.00 — «Советий IаьдалиРеспубликай Iаьдали» — Росси суверенитет. 2-гIа передача.
12.00 — С. Иголински ловз (фортепиано).
12.20 — Хьайбай дунен тIа.
13.20 — «Партнер» яха коммерчески вестник.
13.50 — «Александр Пархоменко» яха режиссера Л. Лукова фильмаш (1942 ш.).
15.15 — Спектр.
15.45 — «Отголоски старины» яха РСФСР заслуженни артистка Н. Герасимовас дакъа лоаца музыкальни передача.
16.35 — Политически диалогаш.
6«3-р4ъхий-Г.,т6—Км
17.25 — «СелаIад» халкъа кхоллама телепрограмма VIII Дунен халкъашта юкъера фестиваль. Ловз Б. Феоктистов (СССР).
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — Мультфильмай премьера.
19.05 — Милосерди кIира.
19.15 — «Фермер-90» яха Кантрии фолк-музыкеи фестиваль.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Телескоп.
21.50 — «Счастливый случай» яха дезала телевикторина.
23.00 — Телепортрет. ЦК КПК массазарча комитета член, КНР Ли Пэн Госсовета премьер.
23.30 — Йовзаш йолча музыкай кердадараш. «А» яха программа.
1.00 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «01 яха служба я экрана тIа». ЦIи ялара кхерамзлен фильмаш.
8.50 — «Что знает о любви любовь» яха концерт.
9.25 — «Дезала хроникера ши корта» яха субтитрашцара художественни фильм.
11.00 — Прогресс. Информаци. Реклама.
11.30 — «Веснянка» эрсий хора иллеш.
11.40 — Педагогика массарна а.
12.40 — Милосерди кIира. Инвалидий проблемаш яха СССР — США телетIий.
13.25 — Коллаж.
13.30 — «Фаьлгийн приключенийн мехкара наькъаш» яха боккхийчарнеи бераштеи дола киноконцерт 1-ра дакъа.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.05 — Культура фонда. Музыкальни училища благотворительни концерт.
18.20 — Дай баьхнача лаьттах йолчу ойланца (нохчий меттала).
18.50 — «Къахьегама цIеи» яха лаьрххIа йола выпуск.
19.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Спартак» — «Металлист». Перерыве — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.50 — Гена хьалхахьа гар. В. И. Ленина вина 120-шо кхачарна (нохчий меттала).
21.05 — «Угол зрения» яха кагирхой видеоканал.
22.45 — «Вай заманхо» (гIалгIай меттала).
23.20 — «Малав-хьогI миллиардер?» яха художественни фильм. (Румыни, 1980 ш.). (Духхьашха).
00.35 — «Петра» яха. (Полици телефон 110) яхача циклера художественни фильм. (ГДР ТВ, 1982 ш.).

22 АПРЕЛЬ
КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА
В. И. ЛЕНИН ВАЬЧА ДЕНЗ 120 ШУ ДИЗАРА

8.00 — Спорт массарна а.
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — Iуррехьа.
10.00 — Даьхен гIулакх деш.
11.00 — Iуйрийнара самукъадоаккха программа.
11.30 — Никъ берий клуб.
12.30 — Музыкальни клуб.
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — Дерригача дунен Лаьттан хетаяь экологически программа.
14.30 — «И музыки прекрасные мгновенья» яха концерт.
14.55 — УнахцIено.
15.40 — «Юрта сахьат» яха панорама.
16.55 — Фаьлгийн приключенийн дунен тIа. «Каменный цветок» яха художественни фильм (1946 ш.).
18.25 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборная СССР — сборная Швеции. Швейцарера трансляци.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — В. И. Ленин ваьча денз 120 шу дизара. «Штрихи к портрету В. И. Ленина» яха художественни фильм. 3-гIа фильм — «Совнаркома фо».
22.50 — «Массаза а хургдолчун уйлаш» яха кIиранден нравственни проповедь.
23.05 — Л. Бетховена № 14 йола соната. (Лунная).
23.20 — Футбольни обозрени.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.20 — СССР Гостелерадио ВСО концерт.
8.45 — «Кяхта» яха документальни фильм.
9.10 — СССР Гостелерадио эрсий иллей баянистий Академически хора квинтет ловз.
9.30 — «Счастливая Женька» яха субтитрашцара художественни фильм.
10.50 — Документальни фильмай премьера.
11.30 — Никъберий клуб (сурдопереводаца).
12.30 — Коллаж.
12.35 — «Вай дахаш дола, дуне» яхеи «Ленинграда турпалалла» яхеи режиссера Е. Учителя фильмаш.
13.40 — «Фаьлгийн приключенийн мехкара наькъаш» яха боккхийчарнеи бераштеи дола киноконцерт. 2-гIа дакъа.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.05 — Ленин вай дегашка (гIалгIай меттала).
17.35 — Литература а, дахар а (нохчий меттала).
18.05 — Аш хаьржина иллеш яха концерт (нохчий меттала).
18.35 — «Тревожное воскресенье» яха художественни фильм.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
пгэн0«рзя3ч дгмпчгд
20.15 — «Моттиг яц» Грознерча хьаьша цIеи боахама проблемаех.
20.40 — Кинопутешестви альманах.
21.00 — Ха. ТСН (сурдопереводаца).
21.30 — «Трускавец» яха Ерригсоюзни курорта ДК («Трускавчанка» яхача иллейи халхарей ансамбла концерт.
22.00 — Хоккей. Дунен чемпионат. Сборни Канада — сборни Чехословаки. Швейцарера трансляци.

РАДИОПРОГРАММА

ШИНАРА, 17 АПРЕЛЬ

7.30 «Юрта Iуйренаш».
7.45 Хоамаш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 Пандар а йиш а дIалокх Евлоева Раис (гIалгIай меттала).
9.15 Музыка.
9.30 «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 Продукци дикал — предприяти кизга (нохчий меттала).
16.00 — 17.00 Информационно-музыкальни программа. Радиостудера прямой трансляци (нохчий меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.20 — 18.40 «Саги бокъон» радиожурнал (нохчий меттала).

КХАЬРА, 18 АПРЕЛЬ

7.30 «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.45 Хоамаш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 А. Шахбулатова иллеш (нохчий меттала).
11,15 Музыка.
11.30 — 12.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче (гIалгIай меттала).
15.30 Сийлен Коталон 45 шу дизара накъадолхаш. «ТIема нешаш».
15.50 Музыка.
16.00 — 17.00 Информационно-музыкальни программа. Радиостудера прямой трансляци (гIалгIай меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — 18.40 Къаьнара халкъа ашараш (нохчий меттала).

ЕРА, 19 АПРЕЛЬ

7.30 Пайдане къамаьл.
7.40 Хоамаш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 ГIалгIай халкъа музыка концерт.
11.15 «Даймохк» (гIалгIай меттала).
11.30 «Микрофонаца Грозне гIолла».
11.50 — 12.00 «ДоттагIал» (негIий меттала).
16.00 — 17.00 КПСС XXVIII съезда накъадолхаш! Политически беседаш. Прямой эфир. Телефонаш: 23-40-98, 23-43-41, 23-47-20.
17.15 Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
17.30 Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 Музыка.
18.40 Даьхен истори оагIош (нохчий меттала).
18.55 — 19.00 Музыка.

ПIАЬРАСКА, 20 АПРЕЛЬ

7.30 «Юрта Iуйренаш».
7.45 Хоамаш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 Реклама.
8.45 — 9.00 В. И. Ленин ваьча денз 120 шу дизара. Дийна мел волчул а дийнагIа». Литературни передача (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 П. И. Чайковский балеташ (нохчий меттала).
15.15 — 15.30 «Уйлаши болхи кердача хьисапе бе» (нохчий меттала).
16.00 Передачай программа. Хаоттам.
16.01 «ДоттагIий оазаш».
16.16 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
16.31 «Стипендена — тIакхетар...» студенташа кхы тIа а болх бара проблемех.
16.51 — 16.55 Музыка.

ШОАТТА, 21 АПРЕЛЬ

7.30 «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.45 Хоамаш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 Ильича васкёташта тешаме да (нохчий меттала).
10.15 «Декхаре саг» (нохчий меттала).
10.35 Реклама.
10.40 Халкъа тIахьожамхой болх беш ба (нохчий меттала).
10.55 Музыка.
11.00 «Къонал».
11.30 — 12.00 УнахцIено лоpаяра: наькъаш дегIадахкар.
15.15 Петропавловкера таланташ. Музыкальни программа.
16.00 «Хано хьалхадоах» (гIалгIай меттала).
16.15 — 17.00 «Шоаттден вIашагIкхетараш». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — 19.00 «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

КIИРАНДИ, 22 АПРЕЛЬ
В. И. ЛЕНИН ВАЬЧА ДЕНЗ 120 ШУ ДУЗАШ

7.30 Передачай программа.
7.35 Республикански газетий обзор.
7.45 — 8.00 Ленинизмеи перестройкеи: Беседа (гIалгIай меттала).
8.15 - 9.00 Къоабалдар тIаэца.
11.30 — 12.00 КIиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 — 17.00 Ленинах дола илли (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагIал долчарна» концерт (нохчий меттала).

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктокхама секретара — 22-84-68: отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностен транспортен — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-98-66; культура — 22-64-75,22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12. 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ00089. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковска, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1373.